

TALLINNA LOOMAAIA
2016. AASTA
TEGEVUSE ARUANNE

Tiit Maran
Tallinna Loomaia direktor
28. veebruar 2017

SISUKORD

1. ÜLDANDMED	3 – 9
2. ÕPITEGEVUS	10 – 26
3. TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS	26 – 27
4. VETERINAARTEGEVUS	28 – 29
5. SÖÖDAMAJANDUSLIK TEGEVUS	29 – 33
6. ZOO-OSAKONDADE TEGEVUS	34 – 36
7. KÜLASTAJATE TOITLUSTAMINE	36
8. SISEVALVETEGEVUS	36 – 37
9. AIANDUSLIK JA HEAKORRAALANE TEGEVUS	37 – 38
10. HOOLDUSALANE TEGEVUS	38 – 41

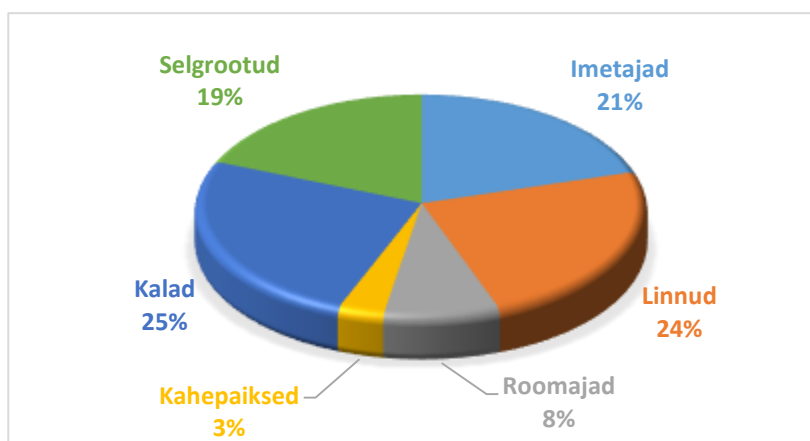
1. ÜLDANDMED

Loomaia kasutuses on territoorium pindalaga 88,6 ha, millest välispuuride ja aedikute all on umbes 26 ha ja Ehitajate tee 124 parklamaa-ala 2,6979 ha, millest on toimiva parklana kasutusel umbes 0,8 ha.

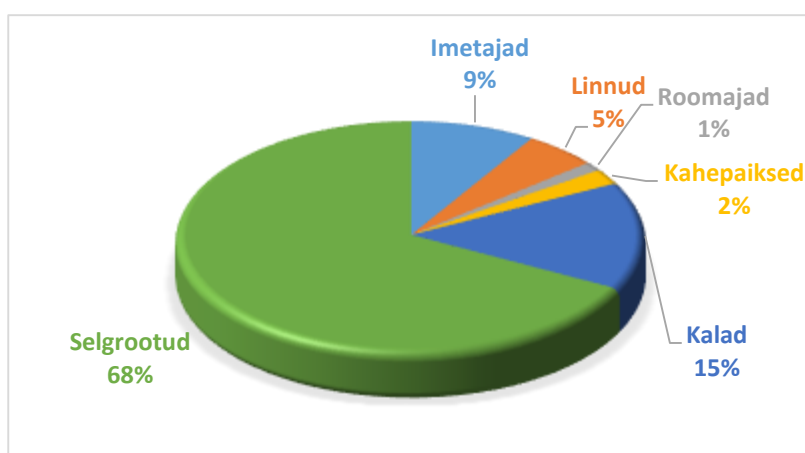
Tabel 1. Seisuga 31.12.2016 oli Tallinna Loomaia kollektsioonis 12 819 isendit 514 liigist/alamliigist, kes jagunesid järgmiselt:

	Liike	Isendeid
Imetajad	105	1141
Linnud	123	671
Roomajad	43	163
Kahepaiksed	17	279
Kalad	129	1932
Selgrootud	97	8633
Kokku	514	12819

Joonis 1. Tallinna Loomaia kollektsiooni liigiline jaotumus 2016

Joonis 2. Tallinna Loomaia kollektsiooni isendiline jaotumus 2016

Loomapidamisega tegeles 2 zoo-osakonda ja teadusliku liigikaitse laboratoorium. Teised osakonnad – keskkassa, loodushariduse ja avalike suhete-, aianduse ja heakorra-, sisevalve-, hooldus- ja toitlustusosakond – tegelesid külastajate teenindamise ning loomaia territooriumi korrashoiu, rekonstrueerimise ja ekspositsiooni laiendamisega. Seisuga 31.12.2016 töötas Tallinna Loomaaias 215 töötajat.

1.1 Loomaia külastatavus

Aasta jooksul külastas loomaeda kokku **406 322** inimest.

Tabel 2. Külastatavus

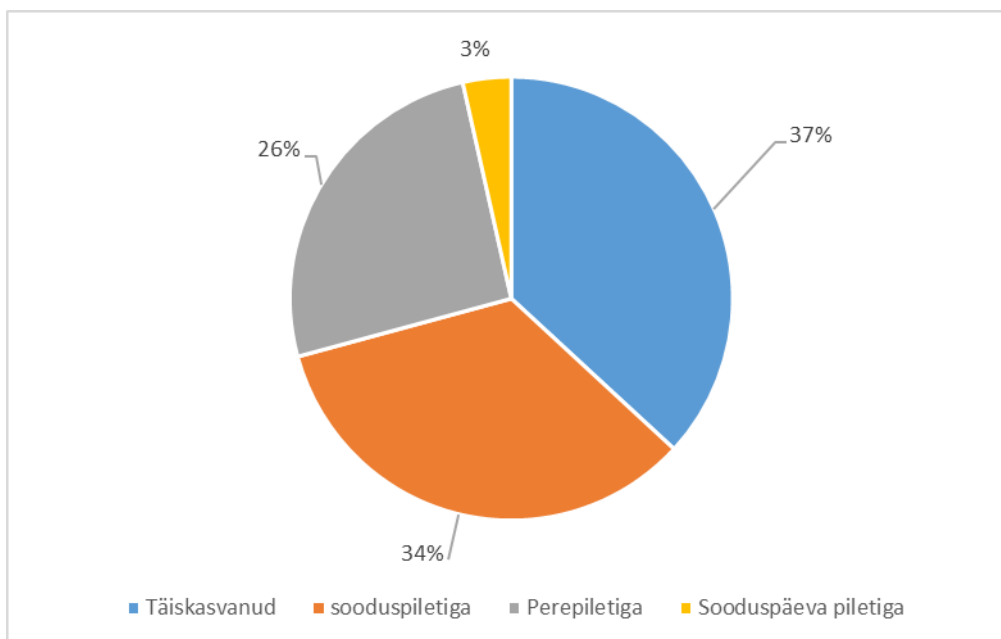
	Kokku
Ühekordse tasulise päevapiletiga	309 085
Perioodipiletiga	15 562
Tasuta	81 675
	406 322

Päevapiletiga külastajad jaotusid külastuskategooriate lõikes alljärgnevalt:

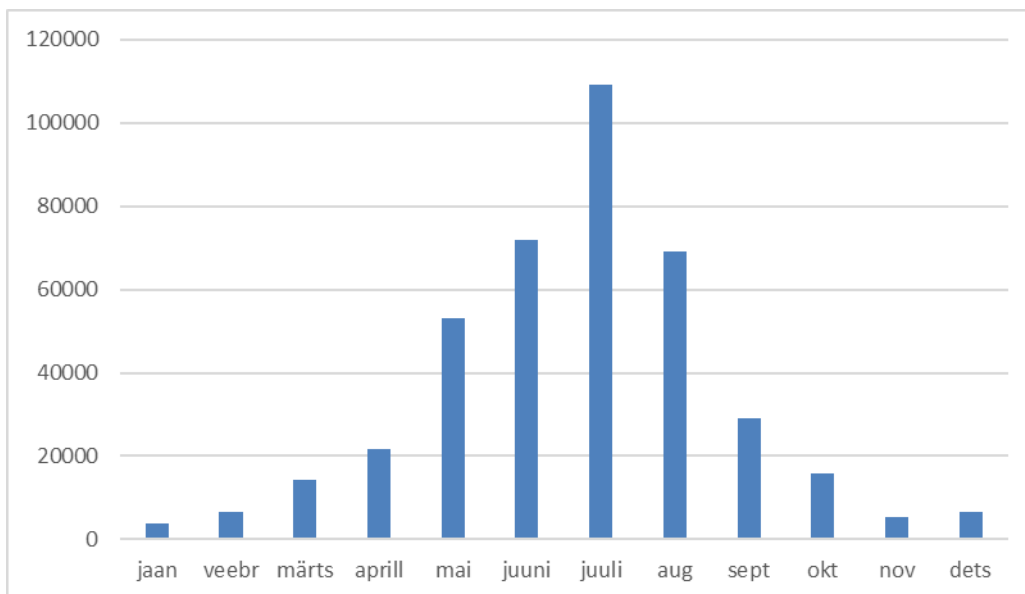
Tabel 3. Üsikkülastajad ja grupid

	Kokku
Täiskasvanud	113 933
Sooduspiletiga	104 865
Perepiletiga	79 373
Sooduspäeva piletiga	10 914
	309 085

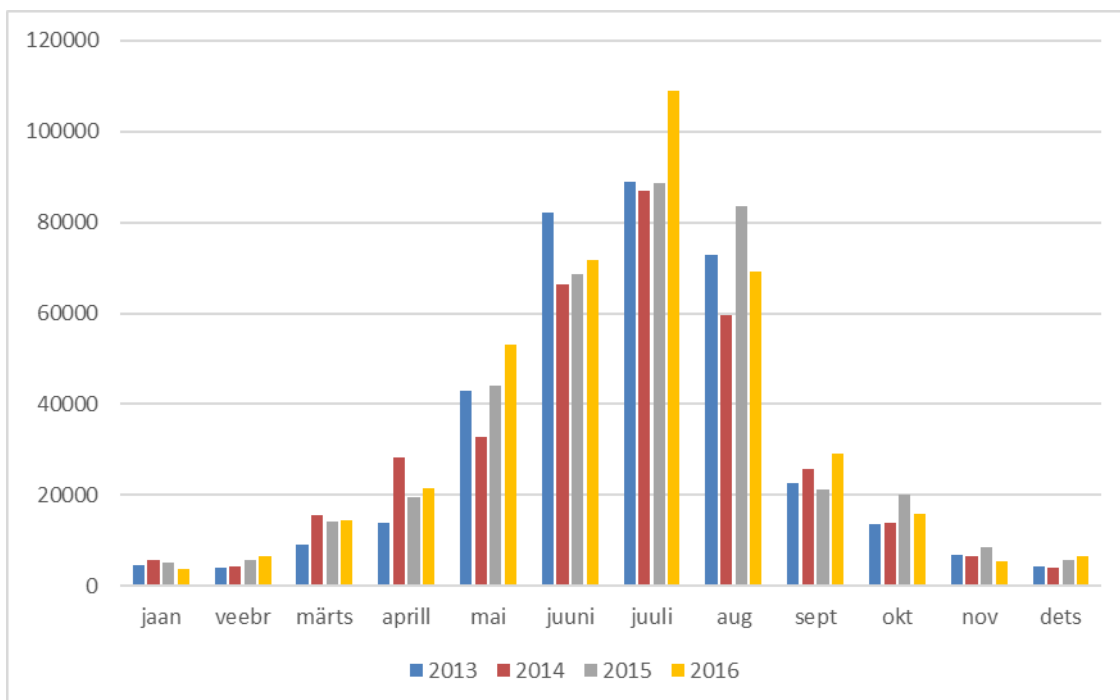
Joonis 3. Tallinna Loomaia külastajate struktuur külastuskategooriate lõikes

Joonis 4. Tallinna Loomaaia külastatavus kuude lõikes kõikide piletite põhjal

Joonis 5. Külastatavuse võrdlus 2013, 2014, 2015 ja 2016

Tabel 4. Kuukaartide müük

	Kokku 2013	Kokku 2014	Kokku 2015	Kokku 2016
Täiskasvanud	135	255	288	252
Õpilased, üliõpilased, pensionärid	32	182	116	152
Perekond	9	17	18	13
	252	454	488	417

Tabel 5. Aastakaartide müük

	Kokku 2013	Kokku 2014	Kokku 2015	Kokku 2016
Täiskasvanud	90	131	178	205
Õpilased, üliõpilased, pensionärid	100	75	82	78
Perekond	88	6	7	7
	374	212	267	290

Perioodipileteid vormistati kokku 707 inimesele.

Perioodipiletiga toimus kokku 15 562 tingkülastust.

1.2 Piletimajandus

- Aasta ringi tagati pääsmete müük igapäevaselt põhjavärava ja läänvärava pääslas, kusjuures tipptundidel ja suveperioodil korraldatud ürituste ajal avati mõlemas pääslas ka lisakassasid.
- Jätkus koostöö Tallinna Turismiinfoga linnakaartide rakendamisel. *Tallinn Card*’iga külastas loomaaeda **1 406** inimest.
- Jätkus koostöö Vabaõhumuuseumiga ühiste päeva- ja aastakaartide rakendamisel. Vabaõhumuuseumi ühiskaardiga külastas loomaaeda **896** inimest (kaarte müüdi summas **5 199** eurot).
- Algas koostöö Zoo Seikluspargiga. Ühispileteid müüdi **30 180** euro eest (82 perepiletit, 1 017 sooduspiletit, 344 täiskasvanupiletit ja 293 lapsepiletit). Külastajaid kokku 2 085.
- Jätkuvalt oli võimalik loomaaeda külastada ID-piletiga. Pileteid müüdi **2 369** tükki (sealhulgas kuu- ja aastakaardid), summas **14 105** eurot.
- Hilisõhtustest ekskursioonidest võttis osa **1 565** inimest. Laekus **20 847** eurot.

1.3 Omatulud

Loomaaia 2016. aasta eelarve põhitegevuse tulude täitmiseks kujunes 1 828 tuhat eurot, s.o 99,3% kavandatust. Annetusi saadi kokku 16 931 eurot.

Tabel 6. Loomaaia omatulud

Tallinna Loomaaia omatulud kokku:	1 828 322
Tulud kultuuri- ja kunstialasest tegevusest	1 210 194
piletitulu	1 067 719
teenused (ekskursioonid, loengud, õppeprogrammid, looduskool)	81 896
kultuuriasutuse muu teenus	34 759
kultuuriasutuse ruumide kasutamine üritusteks	25 820
Õiguste müük	45 857
tulu parkimisest	45 857
Üür ja rent	26 887
kommunaalteenused	4 432
muu vara üür ja rent	22 455
Muu toodete ja teenuste müük	545 384
reklaamitulu	7 063
toitlustamine	433 453
muud eespool nimetatamata tulud majandustegevusest (s.h suveniirid)	104 868

1.4 Tegevuskulud

2016. aasta tegevuskulud täideti summas 4 759 tuhat eurot ehk 99, 4%. Tegevuskulude kasutamata jääk oli 30 tuhat eurot ja investeeringute kasutamata jääk 55 tuhat eurot, millest kanti üle 2017. eelarveaastasse vastavalt käimasolevatele hangetele 55 tuhat eurot. Ülejäänud osas jäid kulud katmata peamiselt omatulude alataitmise tingitud kulude kokkuhoiust. Soetused põhivarasse jäid alataidetuks, kuna investeeringu tegemine lükkus edasi ja kulutused kanti üle 2017. aastasse.

Tabel 7. Loomaaia tegevuskulud

	Loomaaed kokku		sh keskkonnahariduskeskus	
	Eelarve	Täitmine	Eelarve	Täitmine
Liikmemaksud	6 191	6 191		
Töötajate töötasu	2 133 222	2 119 937	246 661	243 578
Erisoodustused	6 175	6 173		
Tööjõukuludega kaasnevad maksud	719 313	719 018	82 252	82 251
Administreerimiskulud	60 429	59 662	10 906	10 749
Uurimis- ja arendustegevus	10 950	10 950	1 200	1 200

Lähetuskulud (v.a. koolituslähetus)	22 496	22 381	4 416	4 415
Koolituskulud (s.h. koolituskulud)	3 959	3 920	2 256	2 255
Küte ja soojusenergia	153 349	152 790	19 637	19 637
Elekter	249 196	249 194	21 948	21 948
Vesi ja kanalisatsioon	63 397	63 287	2 600	2 572
Korrashoiu- ja remondimaterjalid	131 305	130 351	3 700	3 664
Korrashoiuteenused	51 728	51 681	784	783
Valveteenused	8 725	8 445		
Hoonete remont, restaureerimine	62 372	62 371		
Edasimüüdnud kom. kulud	4 433	4 432		
Sõidukite majandamiskulud	84 512	82 701	784	768
Info ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud	40 112	39 348	1 710	974
Inventari majandamiskulud	93 161	90 412	11 665	10 320
Toiduained	169 629	167 744		
Meditsiini- ja hügieenikulud	16 385	16 074	1 212	1 164
Kommunikatsiooni-, kultuuri-, hariduse ja vaba aja sisustamise kulud	16 266	16 043	7 201	6 979
Eri- ja vormiriietus	25 187	25 079		
Loomasööt ja ravimid	468 753	468 466		
Muud erivahendid ja kaubad	72 734	72 120	100	81
Muud tegevuskulud (käibemaks, lõivud, loodusressursside kasutus)	116 085	110 719	8 413	7 588
Tegevuskulud kokku	4 790 064	4 759 489	427 445	420

1.5 Investeeringud

Tabel 8. Investeeringud

	Eelarve	Täitmine
Hooned ja rajatised	107 959	107 951
Masinad ja seadmed	9 158	9 158
Muu amortiseeruv põhivara	19 982	19 982
Tarkvara soetusmaksus	2 975	2 975
Täisdigitaalse röntgenseadme soetus	55 684	0
Investeeringud kokku	195 758	140 066

29. juunil 2016 sõlmisid hanke tulemusena Tallinna Kultuuriamet, Tallinna Loomaaed ja OÜ Astlanda Ehitus raamlepingu Tallinna Loomaaia Polaariumi jääkarude ekspositsiooni projekteerimis-ehitustööde teostamiseks.

Uus jääkarude kodu hakkab paiknema loomaaia põhjavärava lähisel praeguse miiluaediku alal.

1.6 Välisprojektid

Nutikad loomaaiad. Rahvusvaheline teenustepakett loovaks õppimiseks Kesk-Läänemere regiooni loomaaedades

Projekt kestab 01.09.2015-31.08.2018 (36 kuud). Välistoetus 85 % - 66 274,16 eurot, omaosalus 15 % - 11 695,44 eurot.

Kesk-Läänemere programmist: Kesk-Läänemere piirkonna ühiste ressursside jätkusuutlik kasutamine. Projekt: „Nutikad loomaaiad. Rahvusvaheline teenustepakett loovaks õppimiseks Kesk-Läänemere regiooni loomaaedades“ (*Smart Zoos. Cross-border service package for creative adventure learning in the zoos of the Central Baltic Region*)

Projekti peaesmärk on ühendada Kesk-Läänemere Regiooni loomaaiad (mis on olulised looduspärandi säilitajad) üheks ühiseks turismiatraktsiooniks läbi rahvusvahelise loovat õppimist toetava mobiilsetele seadmetele mõeldud teenusepaketi arendamise ja sissetöötamise. Teenusepakett koosneb loovate multimeedia töövahendite komplektist, mis on mõeldud mobiilsetele seadmetele. Kasutades loovõppimise ja mängupõhiseid õpistsenaariume, mis kaasavad külastajaid aktiivselt teadmiste ja seoste loomises, luues ja jagades teadmisi nii külastuse ajal kui pärast külastust.

Projekti partnerid: Tallinna Loomaaed, Helsingi Loomaaed, Södertörni Ülikool, Skansen zoo.

2016. aasta välisprojekti kulud täideti summas 31 443 eurot.

Välisosalusega projekt „Loomaia liigikaitse labori naaritsaedikute ehitus ja DNA labori sisustus“.

Projekti eesmärgiks on ehitada sajale *ex situ* tingimustes peetavale naaritsale uus aedikute kompleks, vanad amortiseerunud aedikud lammutatakse. DNA uuringute tarbeks sisustatakse labor mööbli ja põhitehnikaga.

Projekti kestus on 01.01.2016 – 01.07.2017.

Projekti eelarve on 589 082 eurot, millest 500 720 eurot (85%) moodustab välisrahastus ja 88 362 eurot omafinantseeringu katteks toetus KIKi keskkonnaprogrammist.

2. ÕPITEGEVUS

2.1 Õpilasingid/laagrid:

- Tegutses 26 huviringi. Nende hulgas oli 1 eesti/vene ja 7 vene õppekeele ringi. Ringides osalesid eelkooliealised lapsed alates vanusest 1,5 aastast ja kooliõpilased 1.-12. klassini.
Huviringi tasu 2016. aastal oli 10 eurot kuus, kogu õppeaasta maksumus 80 eurot, kumbki poolaasta 40 eurot.
Kevadpoolaastal tegutsesid järgmiste nimetustega huviringid: loomasõbrad, loodusesõbrad, akvaariumisõbrad, väikelaste lemmikud, zoologia, ornitoloogia, lemmiklooma-, kodulooma-, matka-, foto-, loomkunsti ja animalistika kunstiring ning looduse laboratoorium. Ringides osales 278 last.
Sügispoolaastal toimusid huviringid järgmistel teemadel: loomasõbrad, loodusesõbrad, väikelaste lemmikud, zoologia, ornitoloogia, kodulooma-, matka-, foto-, loomade joonistamise, animalistika skulptuuriring ning looduse laboratoorium. Ringides osales 299 last (Kurbel).
Kevadpoolaastal tegutses 1 venekeelne huviring täiskasvanutele, kus osales 10 inimest (Zubareva).
- Huviringide õpilastele korraldati 1-päevane õppereis Lahemaa Rahvusparki. Reis toimus koostöös Tallinna linnklubiga, osales 44 looduskooli õpilast ja 5 õpetajat. Looduse laboratooriumi ringi õpilased käisid tutvumas Pärnu minizooga ja Pärnu keskkonnahariduskeskusega (Möllits). Täiskasvanute huviring käis õppereisil Matsalu rahvusparkis ning Riia loomaaias (Zubareva).
- Juunis toimus 7-päevane looduslaager huviringide õpilastele, kus osales 50 last ja 5 juhendajat (Kurbel, Laja, Maanso, Lehtmets, Makarova). Osalejate hulgas olid lapsed nii eesti kui vene õppekeele ringidest vanuses 1. kuni 8. klassini. Laager viidi läbi Lastekaitse Liidu Remniku õppe- ja puhkekeskuses (Kurbel).

2.2 Ekskursioonid:

- 2016. ekskursioone ja loenguid oli kokku 413, kus oli 9914 osalejat. Nendest 251 ekskursiooni oli eesti keeles, 36 vene keeles, 11 soome keeles ja 8 inglise keeles. Eritellimusel ekskursioone Aleksei Turovski või Mati Kaalu juhendamisel telliti 36 korda. Lisaks toimusid õppeekskursioonid TÜ, TLÜ ja Maaülikooli tudengitele.
- Ajavahemikul 24.05-14.07 toimus 63 hilisõhtust ekskursiooni, kus osales 1565 ekskursanti. Varahommikune ekskursioon TLSSi liikmeile toimus 14.07.2016.
- Ajavahemikul 1.07-22.09 loomaaias toimusid kommenteeritud loomade söötmised. Kommentaare võis kuulata eesti ja vene keeles hallhüljestest, sudaani maasarvikutest, pintšetamariinidest, veelindudest.
- Ajavahemikul 7.08-18.09 toimus 14 tunnitööri 8 teemal: elevandid, pantrid ja kiisud, kotkad ja kakud, ahvilised, kotkad ja kakud, jääkarud, ninasarvikud ja jõehobud, maod ja kilpkonnad. Tunnitöörid toimusid nii eesti kui vene keeles ning nendest võttis osa 81 külastajat.
- Aprillis lõppes 2015. aasta sügisel alustatud giidikoolitus. 10 inimest sooritasid edukalt eksamid ning astusid tööle ekskursioonijuhtidena (Zubareva).
- 23.04 Naaritsa päev Tallinna Loomaaias, viidi läbi 4 ekskursiooni liigikaitse laborisse (Maran).

- 09.05 Looduskaitsekuu avatüritus loomaaias, ekskursioon ajakirjanikele ja osalejatele naaritsa paljunduskeskusesse (Maran).

2.3 Formaalharidust toetavad tegevused:

- Zookooli õppeprogrammid juhendajatega
Looduskooli spetsialistide juhendamisel pakutakse nii eestikeelseid (15 koolidele ja 4 lasteaedadele) kui ka venekeelseid (13 koolidele ja 7 lasteaedadele) õppeprogramme. Koolide õppeprogrammid: Koduloom ja tema tähtsus, Loomaaed – erinevad elukeskkonnad, Loomad erinevates keskkondades, Muld elukeskkonnana, Mullateke ja –tekitajad, Vesi kui elukeskkond, Veekogu elustik, Selgroogsed loomad, Kalad, Roomajad, Lüljalgsed, Selgrootud loomad, Loomade kohastumused erinevates loodusvööndites, Organismide paljunemine ja areng, Liigikaitse. Lasteaedade õppeprogrammid: Koduloom ja lemmikloom, Kus loomad elavad, Lemmikloomade saladused, Öökulliretk (Kurbel, Makarova). Keskkonnahariduskeskuse juhendajad viisid läbi 305 õppeprogrammi koolidele ja lasteaedadele.
Jätkati KIKi toetusel ja Tallinna HA eestvedamisel ühisprojekti "Keskkonnahariduslikud programmid Tallinna koolidele". Vahemikus jaanuar kuni detsember viidi projekti raames läbi 122 õppeprogrammi, sh 54 vene koolidele (Maanso).
Zookooli pileteid müüdi kokku 6661, sealhulgas nii õppeprogrammides osalemiseks kui loomaaias iseseisvalt zookooli töölehtede täitmiseks.
- Täiendatakse Keskkonnahariduse andmebaasi (<http://www.keskkonnaharidus.ee/>) õppeprogrammide infoga, alustati venekeelsete programmide lisamisega, mis on abiks õpetajatele ja loodushuvilistele (Kurbel, Makarova, Maanso).
- Zookooli töölehed (Lehtmets)
Täiendati zookooli töölehti. Kokku on kodulehel 16 eestikeelset ja 4 vene keelde tõlgitud töölehte, neist I kooliastmele 5 töölehte (Röövlinnud, Vee- ja maismaaloomad, Avastused loomaaias 1 ja 2, Koduloomad ja metsloomad), II kooliastmele 3 töölehte (Ohustatud loomad, Veekogude loomad, Metsade loomad), III kooliastmele 6 töölehte (Linnud, Imetajad 1 ja 2, Loomade tegutsemisjäljed, Loodusvööndid, Kahepaiksed ja roomajad), IV kooliastmele 2 töölehte (Liigikaitse, Ohustatud liigid).

2.4 Laste sünnipäevad ja linnalaagrid

- 2016. aasta laste sünnipäevadega tehti rekordarv programme (eestikeelseid sünnipäevi oli 178 ja venekeelseid 58), tagasiside oli väga hea. Oli ka korduvkülastajaid, mis on hea näitaja. Loomaaed pakub jätkuvalt 6 erinevat eestikeelset programmi. 2016. aastast on programmivalikus ka „Laborihirte pidu“, mis on olnud päris populaarne ja meeldib lastele. Enim valiti „Saladusliku loomaretk“ programmi (37%), jätkuvalt oli väga nõutud „Laste loomaia karvased ja sulelised“ (23,6%). Sarnaselt eelmise aastaga tehti tänavugi mõned segaprogrammid.
Venekeelsetest sünnipäevaprogrammidest 30 olid „Saladuslik loomaretk“, 19 „Karvalised ja sulelised“, 9 „Lapse lemmikud“ (Tooming, Namsing, Kuznetsova).
- Linnalaagrid. Koolivaheaegadel korraldati 4 linnalaagrit (jaanuar, märts, august, oktoober) à 2 päeva 1.-4. klassi õpilastele. Osaleda oli võimalik ühel või mõlemal

päeval. Laagrites töötasid nii eesti- kui venekeelsed rühmad, oktoobri laagris vaid eestikeelsed rühmad. Linnalaagrites osales kokku 166 last (Kurbel).

2.5 Näitused:

- Aasta alguses oli KKHK fuajees veel üleval kaks näitust, mis võeti maha 2016 aasta kevadel. Kuni 8.02 oli külastajatele vaatamiseks MTÜ Mondo toiduteemaline fotonäitus „Sa oled, mida sööd“ , avati 7.12.15, korraldas Kristina Mänd.
- Animalist-skulptor Vitali Novikovi tööde näitus „Loomaplastika“ KKHK fuajees. Näitus avati 2015. aasta detsembris ja külastajatele jäi see avatuks kuni 4.04.16 (Klimberg).
- Eesti Looduskaitse Seltsi näitus „Eesti loodusfoto 2015“. Näitus kestis 5.04–20.06.16 (Klimberg).
- Loomade transpordikastide näitus „Kuidas loomad reisivad“ loomaia territooriumil 17.04–24.04.16.
- KKHK fuajees sai vaadata keskkonnaministeeriumi tellimusel valminud CITESi tutvustavat rändnäitust „Ära osta nende elu“, mis avas pildi ülemaailmse kaubanduse, sh salakaubanduse ohtlikust mõjust looduslikele looma- ja taimeliikidele (15.02–28.03.16).
- Looduskooli fotoringi laste näitus Tallinna loomaia loomadest ja taimedest 26.05 – 20.06.16.
- Eesti loodusfotograafide paremiku kuuluv Mati Hiis avas oma loodusfotode näituse „Fotod“ KKHK fuajees 21.06.16. Näitus jäi avatuks kuni 23.08.16.
- 25. augustil, loomaia 77. sünnipäeval, avati Tauno Kangro perenäitus. Näitus jäi avatuks kuni 8. oktoobrini 2016. Näitusel olid üleval nii Tauno Kangro pronksist taiesed kui ka tema laste tööd. Lisaks sai vaadata veel Kangro pere grafiitjoonistusi ja õlimaale.
- „ZoFo 2106“ fotokonkurss. Tallinna loomaia fotovõistlus „ZoFo“ toimus juba kolmandat korda. 2016. aastal loomaia fotonäitust polnud. Galeriid võistlustöödest sai näha loomaia kodulehelt ja Facebookist. Võistlus kuulutati välja 1. septembril. Võistlustöid võis esitada terve septembrikuu jooksul. Võitjad kuulutati välja 14. novembril (Klimberg).
- Näitus KKHK fuajees loomaia territooriumil kasvavatest/õitsevatest kevadistest kodumaistest taimedest 31.05-2.06 (Ramst).
- Seenenäitus fuajees (kokku 211 liiki, s.h 85 liiki loomaia territooriumilt), lisaks stendid ja video varem seenteks peetud limakutest 25.08-3.10 (Ramst).
- Martsipaniloomaaed avati 22. novembril ja jääb KKHK fuajeesse pikemalt. Martsipanist loomaied oli Kalevi kommivabriku kingitus Tallinna Loomaiaale magusatööstuse 210. juubeli puhul. Maiasmoka kohviku martsipanikunstnik Külli Mihkla valmistas ajalooa vormide ja tänapäevaste toiduvärvide abil loomad, linnud ning nende juur- ja puuviljadest toidulaua, ühtekokku 338 martsipanifiguuri, mis paigutati Loomaia keskkonnahariduskeskuse fuajeesse.

2.6 Laste loomaied

- Laste loomaied võttis külastajaid vastu puhkepäevadeta kogu aasta, suuri muutusi loomkonnas ei toimunud, võrreldes eelmise aastaga täienes loomkond kaheksa liigi võrra. Aasta jooksul eksponeeriti huvilistele laste loomaia ja looduskooli eluslooduse klassis 42 liiki kodu- ja lemmikloomi, sealhulgas 15 liiki imetajaid, 8

liiki linde, 5 liiki roomajaid, 2 liiki kahepaikseid, 3 liiki kalu ja 9 liiki selgrootuid, näha sai erinevaid küüliku- ja kanatõuge. Järglasi andsid dekoratiivtuvid, kääbuskanad tõust serama, sebra-amadiinid, suhkru-liugurpossumid, liivahiired ja kääbus-kodukitsed. Kääbuskitsede kari täienes aprillis 33 tallekese võrra, kes kõik sügiseks realiseeriti (müüdi huvilistele või anti söödaks). Kolm sokktalle renditi suveks välja Tallinna Botaanikaaiale. Kaks sebra-amadiini osalesid 27.01–1.02 EKA installatsiooni ja skulptuuri osakonna tudengi ruumiinstallatsioonis näitusel Eesti Kaasaegse Kunsti Muuseumis.

- Uute asukadena kolisid laste loomaaeda ja looduskooli eluslooduse klassi tarantlid liigist *Avicularia metallica*, toakilgid, aafrika kääbuskonnad, harakas ja kodukass. Erasisikult, asutustest, üritusekorraldajailt ja päästeametilt võeti vastu ahhaattigusid, madagaskari sisiprussakaid, viirpapagoi, kaks keskaasia kilpkonna, kaks vutti, kolm oravat, üheksa laborirotti ja kaks küülikut. Ekspositsioonist läksid välja kannuskonn, vutid, viirpapagoi ja oravad.
- Laste loomaaia alpakasid, kitsetallesid ja küülikuid harjutati jalutama rihma otsas. Külastajatepoolset lisa söötmist söödagraanulitega laste loomaaias ei toimunud, asendusena pakuti külastajaile välja võimalus kitsi hobuseharjadega harjata. Koostöös I zoo-osakonna paksunahaliste maja töötajate ja tehnikaga vahetati välja pinnas kitsede ja alpakade suures õueaedikus, kuhu sisenevad ka külastajad. Sinna paigaldati ka uusi atraktsioone (suured sügamisharjad, liumägi). Kevadel tarastatud kolm laste loomaaia karjamaad võimaldasid kääbuskitsi ja alpakasid külastajaile paremini eksponeerida ja hõlbustasid nende pidamist, kuid laste loomaaia kogu väliala vajab endiselt hädasti renoveerimist, et võimaldada loomadele loomväärsed pidamistingimusi ja külastajaile normaalseid võimalusi loomadega tutvumiseks ja suhtlemiseks.
- Suvevaheajal töötasid laste loomaaias nii vabatahtlike kui lepinguliste abilistena loomaaia looduskooli õpilased, praktikandid ja teised huvilised, kokku 13 noort. Teist korda osaleti „Lapse kingades“ projekti raames Rakvere Karmeli koguduse ja kaupluste keti poolt õpilastele korraldataval „Unistuste tööpäeval“ ja võimaldati viiel 6. klassi õpilasel ühe tööpäeva jooksul laste loomaaia loomi hooldada ja toita. Laste loomaaed oli aasta jooksul praktikabaasiks Tallinna Soome kooli õpilastele, Räpina Aianduskooli keskkonnakaitse, Tallinna Ülikooli keskkonnakorralduse, EMÜ loomakasvatuse ja EKA jätkusuutliku disaini tudengeile, lisaks võimaldati gümnaasiumiõpilastel tutvuda ulukihooldaja tööga töövarjupäevade raames. Villa töötlemise ja toodete valmistamise/turustamise alast koostööd alustati EKA magistrandiga.
- Sel aastal täitus laste loomaaial 25. tegutsemisaasta, seda tähistati loomaaia sünnipäeval 25.08.2016.

2.7 Loomaaia raamatukogu

- Võeti arvele ja sisestati andmebaasi uusi raamatuid – 289 tk (Ramst).
- Seoses üleminekuga ESTER raamatukogude andmebaasi osaleti loomaaia kirjete SIERRA programmi ületõstmise ettevalmistustes.
- Viidi ennast kurssi SIERRA kataloogimise ja lugejakirjete haldusega.
- Parandati vigaseid ja teisaldati ümbertõstmise käigus tekkinud topelt bibliokirjeid – 640 tk.

2.8 Tellitud firmaüritused

- Lisaks eelpool loetletud avalikele üritustele on erinevad firmad ja eraisikud kasutanud keskkonnahariduskeskuse ruume ja loomaiaa piknikuplatse umbes 180 korral mitmesuguste koolituste, seminaride, töötubade ja muude ürituste läbi viimiseks. Sealhulgas 43 korral kasutati oma programmi rikastamiseks ka meie inimestepoolseid teadmisi kas loengu, töötoa või ekskursiooni näol. Populaarsed olid KKHK töötajate poolt läbiviidud töötöad jõuluürituste ajal (Tamme-Vilu).

2.9 Loengud:

- 18.01 Muraste kool 1.-4. klass, väljasõit loomadega ja loeng (Leiman, Kurbel)
- 20.01 Tallinna Keskraamatukogu, loeng jääkarudest projekti „Lastega loomariigis“ raames (Zubareva)
- 13.02 Säase raamatukogu, väljasõit loomadega (küülikud) ja loeng (Leiman)
- 01.03 Maaülikool, loeng „Populatsioonide taastamisest“ (Maran)
- 04.03 Tallinna Keskraamatukogu, loeng jääkarudest projekti „Lastega loomariigis“ raames (Zubareva)
- 23.03 Kaubamaja laste maailm, väljasõit loomadega, loomade tutvustus (Leiman, Kurbel)
- 04.04 Tallinna Ülikool, loeng „Globalökoloogia: elurikkus“ (Maran)
- 05.04 Välisloeng Haabersti Vene Gümnaasiumi õpilastele kevadkuulutajatest ja pesakastidest (Makarova, Maripuu)
- 28.04 Õpilasteaduse mess Kultuurikatlas, väljasõit loomadega, loomade ja KKHK tutvustus (Leiman, Lehtmets, Zubareva, Namsing)
- 25.05 Kalamaja põhikool, väljasõit loomadega, loeng looduskaitsest (Leiman)
- 30.06 IMG Numeri, loeng kakkudest ja vaderlusest (Leiman)
- 08.12 Compensa kindlustuse jõulupidu, loeng lapsevanematele loomaiaa haruldustest ja nende kaitsest (Leiman)
- 21.12 Horgate Python programmeerimiskeele koolitus, loeng püütonitest (Zubareva)
- Aastaringelt Aleksei Turovski esinemised ja loengud KKHKs toimunud konverentsidel, seminaridel, loengud erialaarstidele, lastele ja õpilastele, ministeeriumide töötajatele jt, sh etoloogia kursus Tallinna ülikooli 312 tudengile koos väliseminaride ja arvestustega loomaaias.

2.10 Töötajate osalus täienduskoolitustel ja seminaridel:

- 14.01 Koolitus “Kesk-Läänemere programmi projektide ettevalmistamine ja rakendamine”, lektor Marikari Karilaid (Laja)
- 15.01 Seminar “Loodus ruumis”. Keskkonnahariduse võimalused näitusesaalis ja veebis”; Tartu uuendatud loodusmuuseumi avamine (Laja)
- 20.01 Tsentraliseeritud koolitus „Konfliktide ennetamine klienditeeninduses“ Õpetajate majas, lektor Virve Roosimägi- Addenda OÜ (Leiman)
- 26.01 Nordplus programmide infopäev, org SA Archimedes (Zubareva)
- 28.01 konverents Tallinna Botaanikaaias “Inimmõju Tallinna keskkonnale – Rohelised linnad täna ja homme” (Leiman, Lehtmets, Namsing)
- 29.01 Eesti Muuseumiühingu aastaseminar ja muuseumigala Haapsalus (Laja)
- 02.02-03.02 Esmaabikoolitus, juh Marju Karin (Zubareva)

- 04.02 Koolitus “Suhtekorraldusega suhted soojemaks”, juh Mart Soonik (Laja)
- 18.02 Tallinn Card infotund Energia avastuskeskuses (Daous, Tamme-Vilu)
- 18.02 Võõrliikide infopäev KKM (Makarova, Lehtmets, Zubareva)
- 29.02 Muuseumipedagoogide konverents 2016 “Parimad praktikad – tegudest sõnadeni” Eesti Rahva Muuseum (Maanso)
- 03.03 ja 9.03 EMÜ koolitus KKHKs “Metsloomade abistamine ja esmaabi” (Namsing, Kurbel, Leiman)
- 08.03 ja 24.03 koolitus “Meeskonna juhtimine ja arendamine”, lektor Dmitri Volov DVSP Consult (Laja)
- 08.03-09.03 Esmaabikoolitus, juh Marju Karin (Maanso)
- 08.03 Koolitus “Projektijuhtimise ABC”, HBP Koolitus OÜ, Algis Perens (Kuznetsova, Kont)
- 09.03 Koolitus Projektijuhtimise ABC, läbiviija: Algis Perens – HBP Koolitus OÜ (Ramst)
- 09.03 Metsloomade abistamise ja esmaabi koolitus, EMÜ (Nemvalts)
- Noorsootöötaja koolitus – Eesti Noorsootöö Keskus (Osakutsetunnistus nr 002374, noorsootöötaja, tase 4) (Maanso)
- 05.04 Koolitus “Projektijuhtimine” õpetajate majas, koolitaja Algis Perens (Laja)
- 21.04 Koolitus “Kriisikommunikatsioon”, lektor Mart Soonik (Laja)
- 21.-22.04 Raamatukogude-alane seminar Rahvusraamatukogus (Ramst)
- 26.04 EMP projekti "Ebapärlikarbi elupaikade taastamine" lõpuseminar Radisson Blu Sky hotellis Tallinnas (Leiman)
- 02.05 Muuseumitunni koostamise ABC– Eesti Rahva Muuseum. Koolitajad Koolitajad Kaja Visnapuu ja Sireli Uusmaa (Maanso)
- 3.-4.05 AHHA haridusteemaline seminar: RRI superseminar, Tartus AHHA keskkuses (Leiman)
- 03.-08.05 ELUSi mükoloogiaühingu kevadine seenelaager Harjumaal (Ramst)
- 20.06 VPA koolitus Rotermanni 14, koolitaja Ülle Kert (Laager, Laja, Maanso, Makarova)
- 21.06 Audiogiidi läbirääkimised Skype’is, Dmitri Chepurnikh (Makarova, Maanso, Kuznetsova, Zubareva, Kurbel, Namsing)
- sept-okt Animal Behaviour and Welfare Online Course, Edinburgi Ülikool (Nemvalts)
- 11.09; 25.09; 16.10; 30.10; Tähelepanu haaramine ja hoidmine—Tallinna Ülikooli Haridusuuenduskeskus (Maanso)
- 19.09 Seminar “Bridging Science Policy and financing new practical steps on transition towards a low carbon energy system”, org SEI (Laja)
- 22.-26.09 ELUSi mükoloogiaühingu sügisene seenelaager Harjumaal (Ramst)
- 27.09 Koolijuhtide keskkonnahariduskonverents Glehni lossis, org HARED (Laja)
- 06.10 Koolitus “Meediasuhtlus”, koolitaja Mart ASoonik MS Media OÜ (Laja, Nurmela, Tamme-Vilu)
- 17-18.10; 28-29.12 Õppimist toetavad õppemeetodid – Tallinna Ülikool Haridusinnovatsioonikeskus (Maanso)
- 25-28.10 Animal Training Workshop for Zoo Professionals, Rootsi Borås Djurpark (Nemvalts)
- 26.10 keskkonnahariduskonverents Tartus, KKA (Makarova, Lehtmets, Limbach)
- 4.11 Esmaabi täiendkoolitus, juh Marju Karin (Laja)
- 08.11 Säätva arengu foorum 2016 Olümpia konverentsikeskuses, org SEI (Laja)

- 08.11 Koolitus “Igapäevane eesti keel” õpetajate majas, koolitaja Airi Männik (Nurmela, Nõu, Ramst, Kurbel)
- 11.11 Turunduskonverents 2016 (Nurmela, Tamme-Vilu)
- 11.11 Linnukonverents Eesti Ornitoloogiaühingu 95. tegevusaasta tähistamiseks, Tartus (Leiman)
- 17.11-18.11 Huvihariduse meetodimes (Maanso, Kuznetsova, Zubareva)
- 28.11 Konverents “Global change in marine environment: ocean acidification and warming” Tartu Ülikool, Liina Pajusalu (Kuznetsova, Leiman)
- 02.12 Haridusfoorum Suurgildi hoones “Haridus ja kultuur” (Laja)
- 05.12-06.12 Huvikoolide arenguprogramm “Andekate noorte toetamise seminar”
1. moodul Pärnus St Peterburg Hotelli konverentsikeskuses (Lehtmets, Kurbel)
- 08.12 Koolitus “Otsekommunikatsioon ja sotsiaalmeedia”, koolitaja M. Soonik (Laja)
- 10.12 Mükoloogiaühingu ettekannete- ja aruandluskoosolek ACTIONES ning 2017 aasta seene valimine, Tartus (Ramst)
- 13.12 Välisprojektide seminar Särgava majas (Laager, Laja)

2.11 Loodushariduslikel üritustel kaasalöömine väljaspool loomaeda

- 07.01 Merekultuuriaasta arutelu lennusadamas (Laja)
- 08.01 Jääkaru päev Jääaja keskus keskus koostöös TLSSga (Turovski)
- 14.01 Loeng „Mäger“ Tallinna Loodusmuuseumi Öökulli akadeemia raames,
lektorid: zooloog Tiit Hunt, Jahimeeste Seltsist Tõnis Korts ja Kaarel Roht
(Maanso, Zubareva)
- 23.01 Looduspedagoogi Linda Metsaoru 80. juubeli tähistamine Viinistul (Laja)
- 19.03 Jääkaru päev Narva linnas koostöös TLSSga (Turovski jt)
- 19.05 Tallinna koolide looduskaitsekuu loodushariduspäev Vabaõhumuuseumis,
korraldaja Linda Metsaorg (Leiman)
- 27.08 Noorte huvihariduse mess Kristiine keskus (Makarova, Kurbel, Maanso)
- 01.09 Aabitsapidu Vabaduse väljakul (Maanso, Kurbel, Makarova)
- 15.09 Keskkonnahariduse infopäev Keskkonnaministeeriumis (Laja, Makarova, Lehtmets)
- 26.11 Teadushuvihariduse konverents Tartu Loodusmajas (Namsing)
- 01.12 Tallinna Botaanikaaed 55 (Laja)
- 19.12 Tallinna koolide linnuviktoriin Kullos Tallinna linnuklubi 15. sünnipäeva puhul,
korraldaja Linda Metsaorg (Leiman)
- Jaan-dets Osalemine Tallinna keskkonnahariduse ümarlaua koosolekutel, korraldaja
Tallinna Keskkonnaamet, kokku 6 korda, neist 2x loomaaias (Laja)

2.12 Sildid, viidad, trükitud infovoldikud, reklaam, IT jmt:

- Aasta jooksul valminud uued liigi- ja üldstendid: 2 jääkarustendi, 2 üldstendi värvatesse; oma jõududega teostati maa päeva stend ja loomaaednike stend.
- Vanade stendide sisu ja välimuse uuendamine ja nende väljavahetamine territooriumil: 24 liigi- ja üldstendi.
- Liigisiltide ja muude siltide valmistamine (uuendamine või koostamine, lamineerimine ja paigaldamine): kokku 382 A5, A4 ja A3 silti.
- Paldiski mnt loomaaiateemaliste kujunduselementide uuendamine (12 tahvli).
- Loomaiaa kodulehel ilmuvad jätkuvalt nädalauudised, lisaks täiendatakse loomaliike tutvustavaid rubriike ja pannakse üles loomaiaaelu kajastavaid videolõike.

- Flaierid Soome Mardilaadale novembris ca 300 tk.
- Tallinna Loomaaia plaan/kaart märgiti ära Selge Sõnumi 2016 auhinnagalal tarbepildi kategoorias, kuhu kokku oli esitatud 138 tööd.
- Tallinna loomaaia lugu on üleval hotellis Estoria *The Hotel of Estonian Design and Stories presents Best Story 2016 Estoria*, lugudest trükitud 5000 raamatut on turistide jaoks juba kas jagatud või jagamisel.
- Trip Adviser soovitab loomaaeda külastada.
- Loodushariduskeskus ja IT: 2016 aasta suurimaks ettevõtmiseks loodushariduse osakonna IT vallas oli projekti „SmartZoos“ alustamine. Projekti käigus sai laiendatud traadita interneti (WiFi) võrk loodushariduse majast kuni hüljeste ekspositsioonini. Samuti soetati eelnimetatud projekti käigus üks kiire ja kaasaegne sülearvuti. Parandatud auditooriumi helitehnilist varustatust; soetati 5 uut mikrofoni ja parem võimendusüsteem auditooriumiväliste ürituste tarvis.
- Igale loomaaia poolt korraldavatele sündmusele valmisid erinevad reklaammaterjalid. Seal hulgas erinevates mõõtmetes plakatid, veebibännerid nii facebooki, kodulehele ning erinevatesse kultuuriportaalidesse. Andmekandjate valik ja kujunduste hulk sõltus ürituste suuruselt ja oodatavast publiku hulgast (Nõu).
- 2016. aastal vahetati välja kõik loomaaia suunaviidad. Suunaviitade postid vahetati välja 20 kohas. Vanad viidad vahetati välja punast värvi dibond komposiitpaneelidega (kolmekihiline materjal, kus polüetüleen on mõlemalt poolt kaetud 0,3 mm paksuse alumiiniumlehega. Polüetüleen annab materjalile kerguse ning alumiinium jäikuse ja suurepärase pinnasileduse. Dibond on ilmastikukindel ja hästi töödeldav). Viitadele telliti kleebised, mida saab vajadusel eemaldada ning asendada uutega.

2.13 Koostöö- ja ühisprojektid

- Loomaaia sünnipäeval, 25. augustil, kuulutati koostöös Tallinna Loomaaia Sõprade Seltsiga välja **Aasta Loomaaia Sõber**, kelleks sel aastal osutus Tikkurila. Auhind, skulptor Tauno Kangro tehtud pronksist ilvese kuju anti üle 02.11.16.
- Koostati taotlus KIKile teemal „Püsinäituse loomine Tallinna loomaaias paiknevasse salumetsa ja selle kasutamine loodusharidustöös“ (Ramst).
- Jääkaru joonistusvõistlus koostöös TLSSga, kokku esitati üle kogu Eesti üle 1000 töö, mille valikust pandi KKHKsse üles ka näitus.
- Projekt **“Nutikad loomaaiad”** - *Smart Zoos. Cross-border service package for creative adventure learning in the zoos of the Central Baltic Region* – Euroopa Liidu Kesk-Läänemere programmi projekt, kus loomaaed osaleb lihtpartnerina koos Korkeasaari loomaaia, Skanseni loomaaia ja Södertörni ülikooliga ning projekti juhtpartneriks on Tallinna Ülikool. Projekt kestab kolm aastat alates septembrist 2015. Projekti peaesmärk on ühendada Kesk-Läänemere regiooni loomaaiad üheks ühiseks turismiatraktsiooniks läbi rahvusvahelise loovat õppimist toetava mobiilsetele seadmetele mõeldud mängulise ja hariva multimeedia teenuspaketi arendamise. Projekti kasusaajad on linna üldhariduskoolid jm haridusasutused, õpilased ja õpetajad, lapsevanemad, loomaaia külastajad, Tallinna linn jt. Loomaaia jaoks oli aasta põhiliseks tulemuseks WiFi-ala laiendamine 8 punktiga, mistõttu see levib KKHKst hüljesteni. (Merle Laager – loomaaia projektijuht, Makarova, Laja, Maanso).
- Loodushariduslik **mälumäng** koostöös Eesti Ornitoloogia Ühinguga läbi aasta.

- **LoLoLo** (Loodusteaduslik Loovtöö Loomaaias) – toimus 2015/2016. õ-a teist korda, toetas Eesti Kultuurkapital. Kokku osales 19 õpilast, neist 9 õppisid väljaspool Tallinnat. Konkursile esitati 15 tööd, näiteks Kert Kullamaa Tabasalu Ühisgümnaasiumi 8. kl „Tallinna Loomaaias elavate jääkarude lugu, Artur Raik Tallinna Prantsuse Lütseumi 7 kl „Toidumajasid külastavate linnuliikide võrdlus maal ja linnas“, Kirke Allas Viimsi KK 7. kl „Müüt või tõde – kas hiired armastavad juustu?“ jt. LoLoLo õpilaste uurimistööde juhendamine on oluline, mistõttu jätkatakse käesoleval õppeaastal ilma projekti toetuseta. Loovtööde kirjutamise kursus on sel aastal 7.-9. klassi õpilastele. Kokku on osalejaid 13 nii eesti kui vene koolidest, kes töötavad kaheksa loovtöö kallal. Kursuse toetaja on Total Eesti OÜ (Maanso, Makarova). Õpilasuurimustöö raames 01.03 käpajäljendi võtmine narkoosis amuuri leopardilt (Leiman, Kuusiku).
- 2016. aasta KIKi projekt „**Tallinna Loomaaias aktiivõppeprogrammide mõju hindamine mõistekaardi meetodiga**“ 2015-2016. Mõistekaardi meetodit kasutati õpilaste teadmiste hindamiseks enne ja pärast õppeprogrammi KKHKs. Uuring viidi läbi nelja loomaaias aktiivõppeprogrammi mõju hindamiseks. Sihtgrupp kuulusid 12 eestikeelse põhikooli õpilased 5.-9. klassini, kokku osales uuringus 207 õpilast. Uuringu tulemustest selgus, et Tallinna Loomaaias aktiivõppeprogrammide sisu ja tegevused toetavad õpilaste keskkonnasõbralike väärtushinnangute ja käitumisharjumuste kujunemist (Möllits).
- **Projekt „Jääkaru uus kodu“** jätkus teabepäevade, annetuste kogumisega ja päädis 2016. a ehituse alustamisega oktoobrikuus. Ehitus peab valmina 2017. aasta septembrikuus. Ehitajaks on Astlanda Ehitus OÜ. Tallinna linna panus on olnud märkimisväärne, eraldades ehituseks 2,5 miljonit eurot kahe aasta peale. TLSS on annetustena erinevatel üritustel ja kogumiskastidest kogunud ligi 350 000 eurot. Jääkaru infopäevad peeti ka Narvas ja Jääaja keskusel. Koostöös loomaaias kuulutati välja ka koolide jääkaru joonistusvõistlus, kuhu laekus üle 1000 töö. Töödest pandi üles näitus KKHKsse ja Ruhnu kultuurimajas, kus astus üles ka president T.H. Ilves.
- **Loquiz'i** mängukeskkond loomaaias on algetapis. Koostati näidisküsimusi, mis olid ka sisestatud mängukeskkonda, ise ei ole näidismängu teinud. Loomaaias on saanud kutse, mis võimaldab registreeruda loomaaias kontole kasutajaks – peale seda saame juba ise kasutajaid juurde kutsuda ja kõike lisada ning muuta, mida veel ei ole tehtud.
- **6 mobiilset õpperada** loomaaias on www.avastusrada.ee keskkonnas, millega sarnaselt on tekkimas ka Smart Zoos rakendus.
- **Laste Vabariik** – Lastekirjanduse keskuse ühisprojektis EV 100. aastapäevaks osalemine, loomaaias mängulise stendi koostamine (Leiman, Kurbel, Laja).
- Koostöö **AS Vunderiga** loomaaias piltide ja tutvustava tekstiga vihikute-kaustikute sarja (8 kujundust) kujundamiseks ja tootmiseks.
- Tallinna Loomaaias viis läbi suveperioodil **kaks turunduskampaaniat**:
 - Kohalikele elanikele suunatud lojaalsusprogramm, mille eesmärgiks oli tõsta korduvkülastuste arvu. Peamisteks kanaliteks olid otsepost ja sotsiaalmeedia kanalid, mida toetasid veebi- ja printerreklaam ning reklaam ühistranspordis;
 - Turistidele suunatud kampaania "Speed dating", mille lahendustega olid kaetud kõik olulisemad Tallinna saabuvad väravad (lennujaam, sadam, Balti jaam) ning mida eksponeeriti lisaks turismi infokeskuses ja Vabaduse väljakul asuvatel ekraanidel. Lisaks sihitud reklaam internetis.

- 14. mail toimus **Muuseumiöö**, mille teemaks oli „Öös on laineid“. Selle käigus toimusid tasuta looduse teemalised ekskursioonid inglise, soome, eesti ja vene keeles. Keskkonnahariduskeskuse auditooriumis linastusid Matsalu Loodusfilmide Festivali vee- ja mereteemalised filmid kogu perele: „Liivalood“, „Veealune džungel“, „Pidusöök“, „Vee hing“ ning „Everglades – rohtunud jõgi“. Samuti kuuluti välja joonistusvõistluse „Päästame jääkaru!“ võitjad ja avati ülevaatenäitus looduskoolis.
- 26.-30. septembrini toimus **11. Teadlaste Öö Festival** (Baltikumi suurim teadusfestival), mille teemaks oli „Teadus ja ulme“. Tallinna loomaia üritus festivali raames leidis aset 30. septembril, millest võttis osa ligikaudu 180 inimest. Toimused küllastajatele tasuta öised loomaia ekskursioonid (eesti keeles) ning Teaduskohvikus oli võimalus kuulata Aleksei Turovski mõtteid teemal „Loomade fantastilised kohastumused - reaalsus ja müüdid“ ning Mati Kaal arutelu teemal „Kadunud loomaliigi asurkonna taastamine - ulme või võimalus?“ Teaduskohviku raames toimus Raadio Ööülikooli avalik salvestus (*Turovski ettekanne on järelkuulata*v: http://www.ylikool.ee/et/13/aleksei_turovski) (Maanso).
- **Loomaia sünnipäev ja loodushariduspäev**
25. augustil tähistas loomaia oma 77. sünnipäeva loodushariduspäevaga. Toimused teemalised ekskursioonid loomaia osakondade tööst, esinesid laulu- ja tantsulapsed, KKHKs näidati nukuetendust ja filmi. Loomaia looduskool alustas registreerimist algava õppeaasta huviringidesse. Keskkonnahariduskeskuse fuajees oli avatud infopunkt, kus sai vastuseid kõigile huviringe puudutavatele küsimustele ning soovi korral ka ringi registreeruda. Avatud olid õppeklassid, kus ringijuhid tutvustasid tegevusi ringides. Õhtul toimus Veskimetsa kiigeplatsil aasta looma – mägra - auks Mägra Videvik koostöös Tallinna Loomaia Sõprade Seltsiga. Mägrakaamerate filme kommenteeris Tiit Hunt, mägra bioloogiast rääkis Peep Männil, mägrast rahvakultuuris Aleksei Turovski. TLSS abiga trükiti mägra infoga postkaardid.

2.14 Saated raadios:

- 15.02 Raadio 4 Uudised täiskasvanute huviringist (Zubareva)
 21.09 Vikerraadio Uudised tiigripäevast (Zubareva)
 21.09 Intervjuu MAFF-ist ja loodusfilmidest Raadio 4 jaoks (Makarova) (<http://r4.err.ee/v/b3bd3f7d-3e50-411d-abc-b705ccc5b51f>)
 16.12 Raadio KUKU saade „Kukkuv Öun“ teadusest loomaaias (Maran)
- Detsembris TV3 vaderlusest ja jääkarude uuest kodust koos (TLSS)
 - Raadio KUKU igapäevased saated kokku 50 tk „Loomult loom“ (Turovski)
 - Raadio 4 venekeelsed saated 21 tk „Zemnoi Zodiak“ (Turovski)
 - Raadio - R4 52 klippi „Ljuboznaika“, kokku 12 tundi; vastused laste kirjadele (Turovski)
 - Loomaia üritustel ja teemapäevadel intervjuud ERRle, Raadio 4, Vikerraadiotele jt. (Turovski)

2.15 Saated televisioonis:

- 02.02 ETV+ TVOY VETŠER loomaia üritustest talvel (Zubareva)
<http://etvpluss.err.ee/v/f05d083a-43f7-4c7a-b91a-be649aa818e6>

08.02 ETV3 UUDISED valgetups-marmosettidest ahviaasta algusega seoses (Zubareva)

16.02 ETV+ TVOU VETŠER zooloogia huviringist täiskasvanute jaoks, maisimaost (Zubareva) <http://etvpluss.err.ee/v/40476ab2-33eb-4f7d-948a-f5b9ae99bee6>

22.02 ETV OSOON koos Kristo Eliasega KKHK: Päev laste loomaaias ja looduskoolis <https://arhiiv.err.ee/vaata/osoon-laste-loomaaed-koprad-utekakar>

29.02 REPORTER jääkarude päev, jääkarude uuest majast <http://reporter.postimees.ee/3599329/jaakarupaev-tallinna-loomaaias-frida-nora-ja-nord-saavad-uue-kodu>

02.03 ETV+ TVOY VETŠER rahvusvahelisest metsloomade päevast, elevantidest ja salakaubandusest (Zubareva) <http://etvpluss.err.ee/v/4b8fafd7-17da-4c79-b19e-98c6af6ccbae>

15.03 ETV+ TVOY VETŠER rahvusvahelisest konnade päevast, vaigu-lehekonnast (Zubareva) <http://etvpluss.err.ee/v/6a605a4f-d5fb-4a22-ac25-e3999460a505>

30.03 ETV+ TVOY VETŠER laborirotidest (Zubareva) <http://etvpluss.err.ee/v/58dddaa1-be3d-4c5b-96f0-f1606b44dc67>

13.04 ETV+ TVOY VETŠER amuuri leopardidest, leopard Darla sünnipäevast (Zubareva) <http://etvpluss.err.ee/v/106f764b-3cad-4741-b209-a148f75eb8d4>

27.04 ETV+ TVOY VETŠER Matsalu rahvuspargist, rändlinnudest (Zubareva) <http://etvpluss.err.ee/v/33cb1ebf-2336-4c1b-9947-6a03d2e2b91f>

09.05 REPORTER euroopa naaritsatest, looduskaitsekuust, Eerik Kumari nimelise looduskaitsepreemia saamisest (Kaal, Maran) <http://reporter.postimees.ee/3687579/mida-tahendab-uks-havimisohust-paastatud-loomaliik>

18.05 ETV+ TVOY VETŠER elevantide joonistustest, Vivacolor kampaaniast „Anneta värvijäädid loomaiale!“ (Zubareva) <http://etvpluss.err.ee/v/a1ae6750-e191-459e-ad0b-0e553bbfdeb0>

23.05 ETV TEREVISIOON elevantidest joonistamas, intervjuud PNM töötajate ja M. Kaaluga

11.06 REPORTER värvimispäevast loomaaias <http://reporter.postimees.ee/3729407/varvimispaev-loomaaias>

01.07 REPORTER Mati Kaal oma tööst ja tuleviku plaanidest (Kaal) <http://reporter.postimees.ee/3750857/millega-loomaia-endine-direktor-mati-kaal-nuud-tegelema-hakkab>

03.07 REPORTER Kibibi 6. sünnipäevast <http://reporter.postimees.ee/3752113/teravmokk-ninasarvik-kibibi-sunnipaev>

29.07 REPORTER tiigripäevast ja loomaia tiigritest (Turovski) <http://reporter.postimees.ee/3781981/tallinna-loomaaias-tahistati-rahvusvahelist-tiigripaeva>

29.07 ETV UUDISED tiigripäevast <http://etv.err.ee/v/uudised/elu/a1b80e32-1988-4ca4-b8a6-643f98d3cd87/loomaaed-tahistab-tiigripaeva-maskiballiga>

07.08 REPORTER tunnituuridest (Kerpel) <http://reporter.postimees.ee/3791459/koik-loomaeda-nadalavahetustel-tutvustavad-giidid-loomaia-asukaid>

12.08 ETV UUDISED rahvusvahelisest elevantipäevast ja loomaia elevantidest (Zubareva) <http://menu.err.ee/v/uudised/elu/4ea057a0-7bfa-4f85-97f1-02ab3c47b148/tallinna-loomaaias-tahistati-rahvusvahelist-elevantidepaeva>

25.08 Pealinna veebilehele videointervjuu loomaia sünnipäevaüritustest (Laja)

19.09 ETV+ TVOY VETŠER Tallinna loomaia jääkarudest ja nende uuest majast (Zubareva) <http://etvpluss.err.ee/v/f9760ac3-fbe6-4ef1-b60a-7c6ab98d069a>

- 21.09 REPORTER uuest direktorist, loomaia direktori ametist (Maran, Kaal)
<http://reporter.postimees.ee/3844989/tallinna-loomaia-ueeks-direktoriks-kinnitati-zooloog-tiit-maran>
- 03.10 ETV+ TVOY VETŠER laste loomaia (Zubareva)
- 06.10 TV3 foobiate saate salvestus eluslooduse klassis koos foobiku ja hüpnotisööriga (tarantlid)
- 21.10 ETV TEREVISIOON amuuri roninastikutest ja madude kodus pidamisest roomajate populariseerimise päeva puhul (Zubareva)
<http://etv.err.ee/v/uudised/elu/12d47c03-0f16-4edf-8abe-0226cbdd7f7e/katrin-viirpalu-sobrunes-otse-eetris-maoga>
- 23.10 REPORTER lumeleopardipäevast ja uuest loomaia direktorist (Turovski, Maran) <http://reporter.postimees.ee/3882989/tallinna-loomaia-tahistati-lumeleopardipaeva>
- 22.11 REPORTER martsipaniloomaia (Turovski)
<http://reporter.postimees.ee/3920479/tallinna-loomaia-avati-veel-uks-loomaia>
- 30.11 ETV+ saate “KOFE+” rubriigis “Roheline keskkond” Tallinna Loomaia loodushariduse võimalustest, rahvusvahelisest projektist “Nutikad loomaiaid” (Makarova) <http://etvpluss.err.ee/v/0e1ed449-786e-4ac3-9d92-e6a0f25b855f>
- 09.12 Ringvaade jääkarudest – intervjuu A. Saluneemega
<http://menu.err.ee/v/ef132c59-0a96-4592-8300-e7b2bff1bf6b>
- 14.12 ETV+ TVOY VETŠER ahvipäevast, šimpansite joonistustest (Zubareva)
<http://etvpluss.err.ee/v/aa869798-ce83-44ff-9ccf-b657991de6bd>
- 18.12 REPORTER ahvipäevast (Turovski)
<http://reporter.postimees.ee/3950455/tallinna-loomaia-tahistati-ulemaailmset-ahvipaeva>
- 24.12 ETV Jõulutunnel kameruni kääbussokk Lilliputiga
- Aleksei Turovski intervjuud ja kommentaarid loomaia sündmustel ja teemapäevadel ETVle, ETV+, Terevisioon, ETV2 – kogu aasta
 - Tiit Marani intervjuud ja kommentaarid loomaia sündmustel ja teemapäevadel ETVle (osalemine neljas Ringvaates), ETV+ ja Terevisioon (osalemine kolmes saates)

2.16 Raamatud, artiklid ja intervjuud, sotsiaalmeedia, õppematerjalid:

- Loomaia seiklusvihik “Saame tutvaks” koostöös Menu kirjastusega – ilmus juulis (Leiman, Turovski, Kaal, Maran, Miljutina, Saluneem, Semjonova jt)
- Loomaia kalender 2017 – ilmus oktoobris (Leiman, Kaal, Kitsing)
- Loomaia nädalauudised „Postimehes“ ja „Pealinnas“; 2016. aasta jooksul oli kokku pandud 52 nädalauudist (Leiman) ja tõlgitud vene keelde (Makarova)
- Artikkel ajakirjas WAZA News (1/2016) „*The European Mink – There is Light at the End of the Tunnel*“ (Maran)
- Artikkel Postimehes „Loomaia asukad kuulutavad kevadet“ kahasse fotograaf Liis Treimanniga – 17.02 (Leiman)
- Intervjuu „Õhtulehes“ loomade põgenemislugudest – 1.08 (Kaal, Saluneem)
- „Postimehe“ videointervjuu „Kui pikaks kasvavad Eestis maod“ – 16.08 (Leiman)
- Mitmed artiklid ja galeriid loomaia toimunud sündmustest Õhtulehes, Postimehes, Delfis jm; tekstide tõlkimine vene keelde (Makarova, Zubareva, Kuznetsova)

- Sotsiaalmeedia kanalid on Tallinna loomaia põhilisemad infokandjad avalikkusega. Hetkel on kasutusel Facebook ja Instagram. 2015. aasta alguses oli FB 10 026 jälgijat ja 31.12.2016 oli see arv kasvanud 14 153-ni. Kasvu tõstmiseks viisime aasta läbi ellu auhinnamänge, tegime sihitud reklaami, koostöökampaaniaid ja populaarseks osutusid ka lood ja pildigaleriid loomadest (Nurmela)
- Suvel loodi Tallinna loomaiale Instagrami kasutaja, mis kogub jõudsalt jälgijaid. 31.01.2017 seisuga jälgis seda kanalit 680 inimest (Nurmela)
- Suhtlemine telefoni, facebooki, instagrami ja maili kaudu klientidega, kes tunnevad huvi loomade, õpilasingide vm vastu – kogu osakond eesti ja vene keeles
- Kodulehe info täiendamine (Leiman, Zubareva, Nurmela, jt)
- Uudiste ja reklaami sisu loomaia vene Facebooki lehel (Kuznetsova)

2.17 Teadus- või arendustegevus, ettekanded konverentsidel ja seminaridel:

- Osalemine Eesti keskkonnahariduskeskustele nõuete seadmise ja kvaliteedihindamise töörühmas, Cumulus OÜ projekt, juuni – detsember (Laja)
- Aasta lõpuks valmis KKHK/LASO missioon/visioon, mis järgmise aasta alguses läheb osakonna töötajate kätte täiendamiseks (Laja)
- Seminar Tallinna koolide ja lasteaedade õpetajatele „Muutunud õpikäsituse rakendamine Tallinna loomaiaaga koostöö näitel“ 24.08.2016 (Makarova)
- Loomaia loodusharidustöö tutvustamine keskkonnaameti Harjumaa infopäeval (Makarova)
- Pesakastide kontroll loomaaias ja lindude (rasvatihane, sinitihane, puukoristaja) rõngastamine (Leiman)
- Loomaaeda toodud ja siin ülestoibutatud lindude (kühmnokkluik, hiireviu, roo-loorkull, händkakk, metskurvits, kanakull, kõrvukräts – kokku 10 isendit) rõngastamine ja loodusesse tagasi laskmine (Leiman, Maran, Kuusiku)
- 20.03-23.03 EAZA pisikiskjate spetsialistide poolaasta koosolek, ettekanded naaritsa EEP programmist ja naaritsa kaitse seisust maailmas (Maran)
- 11.05-14.05 EAZA Conservation Forum Hispaanias, ettekanne „Võõrliik mingi mõjust Euroopa loodusele“ (Maran)
- 13.06-17.06 Euroopa naaritsa workshop Hispaanias (Zaragossa), ettekanne „Euroopa naaritsa intensiivne kaitse“ (Maran)
- 22.09-07.10 osalemine CITES-i osapoolte konverentsil Lõuna-Aafrika Vabariigis Johannesburgis (Maran)
- 23.10 ettekanne lumeleopardi päeva kohvikuõhtul (Maran)
- 04.11-11.11 Hiinas Chengdu suurpanda paljundamise uuringukeskuse igaaastane konverents, ettekanne naaritsate lahtilaskmisest (Maran)
- 01.12 ettekanne naaritsa taastamisest Saaremaa Jahimeeste Seltsi aastakoosolekul (Maran)

2.18 Rahvusvaheline koostöö ja välislahetused:

- 28.-29.04 Smart Zoos koosolek Stockholmis Skanseni loomaaias (Laja, Makarova, Laager)
- 05.09 Helsinki Korkeasaari loomaaias Smart Zoo töökoosolek (Makarova, Maanso)
- 16.-25.10 IZE konverents Temaikenis, Buenos Aireses, Argentiinas (Laja, Leiman)

- 15.11.Sparsholt College Hampshire kursuse „*Diploma in the Management of Zoo and Aquarium Animals*“ tutvustav kohtumine Riia Loomaaias (Maanso)

2.19 Tallinna Loomaia KKHK viibinud külalised:

- 22.02 Elistvere loomapargi töötajad 16 in (Laja jt)
- 26.02 Haabersti LOV eesotsas J. Hindoviga sõpruslinna Livani linnasekretäri Ulldris Seiversi jt KKHK tutvumas (Laja)
- 06.04 Rahandusministeeriumi töötajatele KKHK tuur ja programmide info (Kaal, Laja)
- 29.08 Riia loomaia töötajad (Zubareva)
- 23.11 Tartu keskkonnahariduskeskuse töötajad (Maanso)

2.20 Praktikandid loomaia KKHKs

- Elise Hartmann, Kaidi Paas, Birke Tauram, Kati Põld Röpina Aianduskoolist
- Veronika Truuma Tallinna Majanduskoolist
- Laura Penner Eesti Maaülikoolist
- Mette Öun Tallinna Ülikoolist
- Ülle Limbach Tallinna Majanduskoolist
- Julia Ilmarinen ja Viivi Jarva 21.-24.03.16 tööpraktikal Tallinna Soome Koolist

2.21 LASO 2016. aasta jooksul toimunud üritused ja projektid tabelina kronoloogilises järjestuses:

JAANUAR

- 5.-6.01 Linnalaager
- 09.01 Jääkaru päev Jääaja keskus koostöös TLSS
- 12.01 Tallinna keskkonnahariduse ümarlaud loomaaias
- 18.01 Lemmikloomaringi lapsed külastasid MTÜ Kassiabi
- 19.01 Paljastuhnuri ekspositsiooni avamine
- 23.01 Keskkonnaharidusguru L. Metsaoru 80. sünnipäeva tähistamine Viinistul
- 23.01 Suusamodellide fotoshoot
- 27.01 Loomaia veebipõhise Loquiz õpperaja loomise koosolek

VEEBRUAR

- 06.02 Tihasetund, Margus Otsa loeng aasta linnust, 40 osalist
- 07.02 Ahvipäev, ahviaasta algus
- 14.02 Sõbrapäev loomaaias, A.Turovski ekskursioon ja loomade suhete-teemalised infopunktid aedikute juures
- 16.02 Ettekanne teemal Service Design Tallinna loomaaias; HH Hospitality Insider's Club
- 16.02 Tallinna keskkonnahariduse ümarlaua koosolek loomaaias
- 17.02 Rohelise tee õhtu koostöös Eesti Rohelise Liikumisega
- 27.02 Rahvusvaheline jääkaru päev koostöös TLSS

MÄRTS

- 03.03 Koolitus “Metsloomade abistamine ja esmaabi”, EMÜ, Madis Leivits
- 09.03 Koolitus “Metsloomade abistamine ja esmaabi”, EMÜ, Madis Leivits

- 14.03 Koostöövõimalused Rocca al Mare Kooliga, õp Maire Künnap
- 14.03 LoLoLo konverents ja projekti lõpetamine
- 15.03 Rohelise tee õhtu "Toiduringid, mahekaup" koostöös ERRga
- 20.03 Kevade alguse ekskursioon loomaaias
- 22.-23.03 Linnalaager

APRILL

- 2.-10.04 Eksamid giidikursuse läbinuile
- 06.04 KKHK tutvustamine rahandusministeeriumi töötajatele
- 13.04 Giidide täiendkoolitus teemal „Suured kaslased“ Anne Saluneemi juhendamisel
- 16.04 Viasati filmiõhtu „Dublini loomaaed“, A.Turovski loeng
- 17.04 Amuuri leopard Darla sünnipäeva üritus
- 19.04 Rohelise tee õhtu "Taastuvenergia mikrolahendused; kuidas ise elektrit toota?", ERL
- 23.04 Naaritsapäev teadusliku liigikaitse laboris
- 27.-28.04 Õpilaste teadusfestival Energiakeskuses
- 30.04 Vähekindlustatud perede tervisepäev loomaaias, Haabersti LOV
- 30.04 Laboriringi õpilased Pärnu minizoo ja KKHKs
- 30.04 Lion's Club'i üritus

MAI

- 01.05 Zoo Seikluspark avas hooaja
- 05.05 Liblikate ööpüük, juh. Teet Ruben
- 06.05 Projekti Prügi Vahetund lõpuüritus loomaaias Eesti koolide 5. kl õpilastele
- 09.05 Looduskaitsekuu avamine loomaaias, Kumari preemiate üleandmine (KKM)
- 11.05 EMTA üliõpilaste lõunakontsert KKHK fuajees, org Mariell Vain
- 14.05 Muuseumiöö loomaaias "Öös on laineid"
- 16.05 ja 23.05 Lemmikloomaringi õpilased külastasid Pet City keskust
- 18.05 Linnulauluõhtu loomaaias, viis läbi Thea Perm
- 18.05 Giidide täiendkoolitus teemal „Suured veislased“, Mati Kaalu loeng
- 19.05 Tallinna LV turismiosakond Soome blogijate perekondadega loomaaias, org M. Oja
- 21.05 Meemesilaste rahvusvaheline päev, loengud KKHKs, Tago Holsting (Eesti Kutseliste Mesinike Ühing)
- 24.05 Rohelise tee õhtu koostöös ERL "Ökokogukonnad", A.Oit Lilleoru ökokülast jt
- 26.05 Ringide lõpupidu loomaaias, A.Turovski loeng (LASO)
- 28.05 Ringide õpilaste retk Lahemaale: Viru raba ja Pärisea poolsaar, viis läbi Thea Perm
- 31.05 HTM arutelu teadushuvihariduse toetusmeetmest, org Kristel Rillo
- 24.-31.05 Hilisõhtused ekskursioonid loomaaias (3 õhtul)

JUUNI

- 01.06 Lastekaitsepäev loomaaias
- 01.06 Filmiohtu "Oli kord üks mets" KKHKs
- 01.-14 Kevadlillede näitus KKHK fuajees (Ramst)
- 06.06 Lifriki projekti tutvustus ja arutelu loomaaias, Taani suursaatkond, Kristiina Ratman
- 08.06 Metsloomade abistamise seminar, esines Dave McRuer, org EMÜ
- 9.-16.06 Ringi laste õppelaager Remnikul, Ida-Virumaal, 50 õpilast
- 11.06 Tikkurila värvipäev loomaaias

- 27.06 Orienteerumispäevak loomaaias
2.-30.06 Hilisõhtused ekskursioonid loomaaias (9 tk)

JUULI

- 04.07 Ninasarvik Kibibi sünnipäev
10.07 Loomaaia loomade keskkonnarikastamise päev
5.-14.07 Hilisõhtused ekskursioonid loomaaias (4 tk)
14.07 Varahommikune ekskursioon TLSSi liikmeile
29.07 Tiigripäev, külastajaid ca 100

AUGUST

- 01.-25.08 Tunnituurid giidi juhatusel pühapäeviti
03.08 Klassikakolmapäev koostöös PL Muusikute Fondi ja TLSSga
10.08 Klassikakolmapäev koostöös PL Muusikute Fondi ja TLSSga
12.08 Rahvusvaheline elevantipäev; Tia Navi raamatu "Seitse väikest elevanti" esitlus
17.08 Klassikakolmapäev koostöös PL Muusikute Fondi ja TLSSga
23.-24.08 Linnalaager
25.08 Loomaaia 77. sünnipäev ja loodushariduspäev
25.08 Laste loomaaed 25
25.08 Tauno Kangro perenäituse avamine KKHK fuajees
25.08 Mägra Videvik kiigeplatsil koostöös TLSS ja MTÜga Aasta Loom
27.08 Noorte huvihariduse mess "No vaata!" Kristiine keskuses

SEPTEMBER

- 1-30.09 ZoFo 2016 – loomaaia 3. fotovõistlus
01.09 Aabitsapidu Vabaduse väljakul org Tallinna HA , ringitöö tutvustamine
12.09 Aasta looma koosolek EJSs
13.09 Rohelise tee õhtu "Ohtlikud kemikaalid meie ümber ja sees", koos ERL
15.09 Harjumaa kkh infopäev KeMs (KKA), A. Makarova ettekanne
15.-16.09 Vaimupuudega laste jalgpallipäeval Arenal osalejate ühiskülastused loomaaias
21.09 KKHK töö tutvustamine TLÜ tudengitele, org T. Elvisto
21-25.09 Matsalu Loodusfilmide Festivali võistlusfilmid KKHKs, külastajaid 227.
25.09 Ninasarvikupäev, külastajaid ca 100.
30.09 Teadlaste Öö Festival, külastajaid ca 150.

OKTOOBER

- 03.10 Ringide alguse aktus
04.10 Loomaaednike päev
12.10 Rohelise tee õhtu "Mürgised mikroplastid", koos ERL
22.10 Lumeleopardipäev. Kohvikuõhtu, külastajaid umbes 120.
24.-25.10 Linnalaager
25.10 Muusikaviktoriin „Loomade stiilis“. Osales 4 võistkonda.
27.10 KKA keskkonnaharidusspetsialistid tutvumas KKHKga
29.10 Kõrvitsapidu loomaaias koostöös TLSSga

NOVEMBER

- 01.11 Koostöövõimaluste arutelu Euroõlikooli rektori Jüri Martiniga
02.11 Loomaaia Sõber 2016 tiitli auhinna üleandmine Tikkurilale, org TLSS
07.11 LoLoLo algus

- 10.11 Loomaiaia vaderite tänuõhtu KKHKs, org TLSS
- 13.11 Isadepäev loomaaias: tuletõrjevoolikute kiigid ja film "Looduse superisad"
- 14.-17.11 PÖFF JUST-film KKHKs "Kui elevandid olid noored"
- 22.11 Martsipaniloomaiaia avamine KKHKs, AS Kalev ja Ruth Roht
- 22.11 Jäätmeinfopäev loomaaias
- 24.11 Jääkarude Nordi ja Nora sünnipäevad
- 25.11 Keskkonnahariduse fookusgrupi arutelu, org Cumulus
- 29.11 Zooloogiaring külastab loodusmuuseumi sammalde ja samblike näitust
- 30.11 kogemuste vahetamine Tartu loodushariduskeskuse töötajatega loomaaias

DETSEMBER

- 01.12 Kuznetsova loomasõprade ring külastab loodusmuuseumi sammalde ja samblike näitust
- 03.-17.12 Päkapihud Tallinna loomaaias. Tehti 8 videot, kuidas loomad saavad päkapikkudel kingid ja videosid jagati sotsiaalmeedias. Lisaks toimusid laste loomaaias nädalavahetusel kell 12:00 kinkide andmised nendele elanikele.
- 08.12 Kääbusjõehobu Pupa sünnipäev
- 13.12 Loomaiaia 400 000. külastaja
- 13.12 Loodusringide loodusmuuseumi külastus sammalde ja samblike näitusel
- 18.12 Ahvipäev loomaaias
- 22.12 Loomaiaia töötajate jõulupidu
- 27.12 Jääkaru pesakaamera avati kõigile vaatamiseks
- 29.12 Loomaiaia loomade jõulutrall koos TLSS ja Eesti Jõuluvanade Ühendusega
- 30.12 Baribal Hiti sai 30. aastaseks.

3. TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS

3.1 Liigikaitselised tegevused:

- Euroopa naaritsate üle-euroopalise asurkonna koordineerimine ja suguregistri pidamine.
- Alustati naaritsa kompleksi renoveerimisega ning DNA labori sisustuse hankimisega (KIKi vahendatud).
- Hiiumaal lasti vabadusse 15 naaritsat, neist 11 emast ja 4 isast.
- Liigikaitselise laboris paljundati vastavalt plaanile naaritsaid.

3.2 Naaritsate üle-euroopalise asurkonna koordineerimine:

- Analüüsiiti 2015. aasta paljundamise edukust ning soovitude kohasust Euroopas ning kooskõlas tehisasurkonna pikaajaliste haldamiste eesmärkidele koostati soovitud teistele loomaaedadele naaritsate paljundamiseks ning ümberpaigutamiseks.
- Tallinna loomaiaia paljundustegevuse tulemusel sündis 33 naaritsat, neist 19 isast, 14 emast.
- Vastavalt sigimissoovitustele vahetati teiste loomaaedadega naaritsaid: kaheksa naaritsat saadeti Zoodyseesse (Prantsusmaa), et seal saaks alustada paljundamisega. Lisaks saadeti üksikud loomad ka Calviaci, Poznanisse, Pavlovisse ja Riia loomaaeda. Helsingist toodi tagasi üks naarits.

3.3 Muud, mis mahub valdkonda õpi- ja teadustegevus

Juhendamine

- Kairi Kiik, doktori kraad (juh) Tiit Maran, Toomas Tammaru, Euroopa naaritsa (*Mustela lutreola*) paaritumisedukus tehiskeskkonnas, Tartu Ülikool
- Koostati koos 26 Euroopa juhtiva mingi eksperdiga Euroopa komisjonile „Mingi riskihinnang“. See on aluseks mingi kuulutamiseks üle-euroopalise olulisusega invasiivseks võõrliigiks
- 28.03-22.04 Nina Kilpinen (Soome) laboris praktikal
- 03.05-17.05 Brandon Kilbourne Berliini Loodusmuuseumist töötas laboris ning võttis proove oma uuringu tarbeks (Kärplaste muskulatuuri evolutsiooniline morfoloogia)

Uuringud

- Euroopa asurkonna haldajate ekspertgrupi aitamine tehisasurkondade seisundi analüüsimisel
- Isaste sigimishäirete uuringud koostöös Tartu Ülikooliga

Teaduslikud artiklid

- Kiik, Kairi; Maran, Tiit; Kneidinger Nadja; Tammaru, Toomas (2016). Social behavior of endangered European mink (*Mustela lutreola*) litters in captivity. *Applied Animal Behaviour Science*, 1–11, 10.1016/j.applanim.2016.06.004.
- Haage, Marianne; Maran, Tiit; Bergvall, Ulrika; Elmhagen, Bodil; Angerbjörn, Anders (2016). The influence of spatiotemporal conditions and personality on survival in reintroductions—evolutionary implications. *Oecologia*, 1–12, DOI10.1007/s00442-016-3740-0.
- Maran, T., Skumatov, D., Gomez, A., Põdra, M., Abramov, A.V. & Dinets, V. 2016. *Mustela lutreola*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T14018A45199861.
<http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-1.RLTS.T14018A45199861.en>
- Abramov, A.V., Kranz, A. & Maran, T. 2016. *Vormela peregusna*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T29680A45203971.
<http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-1.RLTS.T29680A45203971.en>
- Skumatov, D., Abramov, A.V., Herrero, J., Kitchener, A., Maran, T., Kranz, A., Sándor, A., Saveljev, A., Savoure-Soubelet, A., Guinot-Ghestem, M., Zuberogoitia, I., Birks, J.D.S., Weber, A., Melisch, R. & Ruetten, S. 2016. *Mustela putorius*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T41658A45214384.
<http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-1.RLTS.T41658A45214384.en>
- McDonald, R.A., Abramov, A.V., Stubbe, M., Herrero, J., Maran, T., Tikhonov, A., Cavallini, P., Kranz, A., Giannatos, G., Krystufek, B. & Reid, F. 2016. *Mustela nivalis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T70207409A45200499.
<http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-1.RLTS.T70207409A45200499.en>

4. VETERINAARTEGEVUS

Tabel 9. Tallinna Loomaia loomade haigus- ja surmajuhtumid jaotusid aasta jooksul alljärgnevalt:

	Imetajad	Linnud	Terraarium
Mittenakkavad haigused	292	37	9
Nendest seedetrakti haigused	64	8	1
hingamisteede haigused	28	-	3
ainevahetushaigused	8	2	1
günekoloogia ja sünniabi	25	-	1
kirurgilised haigused	90	10	2
traumad	42	5	1
operatiivkirurgia	14	8	-
muud haigused	21	4	-
Nakkus- ja parasitaarhaigused	26	8	-
Haigestus kokku	318	45	9
Nendest suri	28	15	1
Nendest uinutati	31	7	-
Äkksuremus	32	58	3
Suremus kokku	91	80	4

4.1 Laboratoorsed uuringud

4.1.1 Riiklikus Veterinaarlaboratooriumis tehti 172 proovi uuringuid, nendest

- parasitoloogilisi uuringuid 13 korral;
- vere seroloogilisi uuringuid 116 korral;
- bakterioloogilisi uuringuid 40 korral;
- histoloogilisi uuringuid 3 korral.

4.1.2 Kohapeal tehti vere biokeemilisi uuringuid 41 korral, hematoloogilisi uuringuid 50 korral ja seroloogilisi uuringuid 8 korral.

4.2 Profülaktiline töö

- Vaktsineeriti imetajaid 51 korral.
- Dehelmintiseerimine: kiskjad ja sõralised/kabjalised kord kvartalis, linnud 2 korda aastas, terraarium vastavalt vajadusele.
- Süstiti 330 imetajat ja 18 lindu profülaktiliselt nii endo- kui ka ektoparasiitide vastu.
- Tuberkuliniseeriti 13 korral.

4.3 Veterinaarsanitaaria

- Desinfektsioon erinevates loomapidamisruumides ja söödahoidlates.
- Putukatõrjet tehti 24 korral.

- Kahjurite tõrjeks kutsuti välja OÜ Rentokil 19 korral, korduvalt tehti prussakatõrjet troopikamajas, primaatide sektsioonis ja paksunahaliste majas ning regulaarselt näriliste tõrjet 18 kompleksis.

4.4 Muu tegevus

- Mikrokiibiga märgistati 6 lindu, 2 roomajat ja 119 imetajat.
- Immobiliseeriti linde 8 ja imetajaid 169 korral.
- Värgiti sõrgu 161 korral.
- Inimeste poolt toodi loomaaeda 105 lindu ja 1 imetaja, nendest viibis karantiinis 36 lindu.

5. SÖÖDAMAJANDUSLIK TEGEVUS

5.1 Söötade kasutamine

Loomade söötmiseks kasutati ligi 183 erinevat sööta ja söödalisandit.

Tabel 10. Söötiskulud

	2011	2012	2013	2014	2015	2016*
Euro/täitmine	367036,10	414333,13	441922,81	435607,09	447010,48	433685

* Söödaosakonna arvestuste järgi

5.1.1 Taimsed söödad (varutud varumisperiodil)

HEINA 2016. a – 253,11 tonni, 2015. a – 329,6 tonni, 2014. a – 245,7 tonni. Heina keskmine hind oli sama mis 2015/2014. a – 0,09 eurot/kg, 2013. a – 0,1 eurot/kg.

Suvi oli väga vihmane ja niiske, mistõttu hea kvaliteediga heina sai varutud väiksemas koguses.

VIHAD 2016. a – 25,5 tuhat vihta (paju – 23,7 tuhat ja galeega – 1,8 tuhat). 2015. a – 35,8 tuhat vihta, 2014. a – 43 tuhat vihta.

Keskmine hind oli 2016. a – 0,31 eurot/tk, 2015. a – 0,28 eurot/tk, 2014. a – 0,29 eurot/tk.

Ilm ei soodustanud vihtade varumist. Teatud piirangud olid ka seoses ASK puhanguga.

Vihtade defitsiiti kompenseeriti söödaokstega.

PÕHK 2016. a – 2 rulli (900kg), 2015. a – 2 rulli (900kg), 2014. a – 2 rulli (900kg).

HALJASMASSI söödeti 2016. a - 106,1 tonni, 2015. a - 145,5 tonni, 2014. a – 131 tonni, 2013. a – 159,25 tonni. Hind oli 2015/2014. a tasemel – 0,05 eurot/kg.

SÖÖDAOKSI söödeti 2016. a – 905 koormat, 2015. a - 835 koormat.

JÕUSOOT Spetsiaalset loomaaia loomadele jaoks valmistatud jõusöötta osteti Saksamaalt firmalt Michael Hassel GmbH, Inglismaalt firmalt SDS Mazuri Zoo Foods. Lisaks spetsiaalsetele söötadele kasutati ka Eesti firmad Scandagra Eesti AS ja Cavalor Baltic OÜ toodangut.

Tabel 11. Jõusöötta osteti 2016. a ettevõtetelt Scandagra Eesti AS, Cavalor Baltic OÜ, Mazuri Zoo Foods (UK) ja Michael Hassel (GER).

	ÜHIK	2014	2015	2016
Mazuri jõusööt	kg	34398	32880	35769
Hassel jõusööt	kg	52176	56488	63267,5
Poro-Elo 40 kg	kg	66360	70880	59095
Green-Line 25 kg	kg	41640	39810	44775
Jõusööt (veiste) 25 kg	kg	17000	20000	15000
Cavalor, 15kg	kg	0	0	2025
Muu jõusööt 25 kg	kg	2610	3480	1735

5.1.2 Söödaloomad

Tabel 12. Loomadele anti söödaks alljärgnevalt (kasvatatud I zoo-osakonnas):

	2014/ tk	2015/ tk	2016/ tk
Küülik	73	88	25
Rott	8914	9465	9865
Hiir	10702	11316	14150
Hamster/ deegu	197	98	24
Merisiga	1348	763	570

Söödaks kasutati 84 prakeeritud sõraliste noorlooma, kokku 875 kg (kasvatatud I-zoo-osakonnas).

Kiskjaliste ja röövlindude söötmiseks osteti Saksa firmalt Michael Hassel GmbH külmutatud närilisi: 2016. a rotte – 2886 kg, hiiri – 1550 kg ja külmutatud küülikud – 1389,4 kg (2015. a rotte – 1417 kg, hiiri – 806 kg ja külmutatud küülikud – 1540 kg; 2014. a rotte - 1716 kg, hiiri – 1194 kg ja külmutatud küülikud – 1114 kg).

Järveotsa vutifarmist osteti 2016. a - 26,3 tuhat vutti ja 10,7 tuhat tk põldvuti muna (2015. a - 24,5 tuhat vutti, 2014. a - 30,7 tuhat vutti, 2013. a – 27,4 tuhat vutti ja 2015. a - 10,3 tuhat tk põldvuti muna, 2014. a – 10,2 tuhat tk, 2013. a – 10 tuhat tk).

Tabel 13. Olulisemate söötade kulu 2016. aastal võrreldes eelmise aastaga:

Liha, subproduktid, munad, kala, konservid, külmutatud mereannid

	ühik	2015	2016		ühik	2015	2016
Liha	kg	54391,25*	48909,45**	Kala	kg	22089	23186,83
Kana	kg	378,95	273,93	Külmutatud kala	kg	63,7	173,22

Kanasubpr	kg	262,42	219,47	Krevetid	kg	56	68,8
Kana süda	kg	260,3	346,51	Koeratoit	purk	2467	2377
Munad	tk	19900	20667	Kassitoit	purk	687	661
Põldvuti munad	tk	10300	10740	Koeratoit	kg	2868	2424
Sea süda	kg	183,72	102,66	Merekokteil	tk	85,6	70,95

*54391,25 kg + 1757 kg (praakeeritud loomad) = 56148,25 kg liha väljaminek kokku

**48034,45 kg + 875 kg (prakeeritud loomad) = 48909,45 liha väljaminek kokku

Piimatooted

	ühik	2015	2016		ühik	2015	2016
Juust	kg	11,2	10	Piim 2,5 %	l	1453	1303
Jogurt	tk	913	916	Kohup.mass	tk	313	327
Keefir	l	252	260	Või	kg	98,25	106,41
Kohupiim	kg	1420	1354,1	Pärm	tk	0	18

Hein, põhk, haljasmass, vihad, oksad

	ühik	2015	2016		ühik	2015	2016
Hein	kg	271260	285970	Söödaoksad	a/k	835	905
Haljasmass	kg	145500	106100	Vihad	tk	38300	37160
Põhk	kg	900	900				

Juurviljad

	ühik	2015	2016		ühik	2015	2016
Porgand	kg	33812	32963	Suvikõrvits	kg	79	552
Kapsas	kg	13249	12490	Paprika	kg	353	444
Peet	kg	2631,5	2135	Hiinakapsas	kg	756	708
Söödapeet	kg	15654	12950	Salat	tk	2163	1631
Kaalikas	kg	1834	1171	Jääsalat	kg	0	1198
Kartul	kg	9640	9104	Tomat	kg	407	339
Sibul	kg	1413	1390	Värske kurk	kg	691	566
Kõrvits	kg	592,4	800	Küüslauk	kg	379	151
Bataat	kg	14	119	Lillkapsas	kg	118	96

Puuviljad

	ühik	2015	2016		ühik	2015	2016
Banaan	kg	6652	7040	Melon	Kg	718	766
Apelsin	kg	4151	4347	Arbuus	kg	1263	1205
Greip	kg	878	910	Kiivi	kg	319	319
Mandariin	kg	384	283	Viinamari	tk	351	351
Pirn	kg	4658	4760	Sidrun	kg	236	239
Õun	kg	18501	14318	Avokaado	kg	43	41

Tangud ja muud kuivained

	ühik	2015	2016		ühik	2015	2016
Hirss	kg	132	116	Suhkur	kg	530	403
Hernes	kg	623	417	Sool	tk	504	575
Kaer	kg	16026	19444	Küpsis	tk	939	763
Kaerahelbed	kg	7337	6510	Kuragaa	kg	79,1	86
Niisukliid	kg	230	110	Pähklid	kg	224	146
Riis	kg	108	96	Rosinad	kg	443,5	463,5
Odrakruup	kg	540	789	Kompott	tk	447	439
Tatar	kg	82,2	84	Õli	l	189	186

SDS (GB) ja Mihael Hassel GmbH(BRD) kuivtoit + külmutatud loomad

Michael Hassel GmbH	ühik	2015	2016	SDS (MAZURI)	ühik	2015	2016
flamingo	kg	150	75	seaduck	kg	2720	3040
seaduck	kg	0	825	waterfowl starter	kg	75	100
waterfowl	kg	1590	960	wat.breeder	kg	1000	1000
känguru	kg	500	125	wat.maint	kg	5200	5460
kamel	kg	11250	10475	crane	kg	1240	1260
graizer	kg	10550	14750	pheasant starter	kg	50	75
zebra	kg	11775	10175	Pheas maint	kg	2200	1550
sheep	kg	4125	4250	känguru	kg	750	655
steinbock	kg	9600	10225	flamingo	kg	200	240
külmutatud rotid	kg	1735,2	1585,6	browser breeder	kg	1650	950
külmutatud küülikud	kg	1041,55	1268,43	browser maintenance	kg	15850	13600
Ostrich winter	kg	0	75	ELEVita	kg	1875	1400
külmutatud hiired	kg	1201,65	1151,85	Ostrich	kg	250	275

5.2 Muu

5.2.1 2016. aastal saadi loomade söötmiseks aianduse ja heakorra osakonnalt värskaid juurvilju (Maripuu, Pšenitšnõi, Pender, Laine).

Tabel 14. Aianduse ja heakorra osakonnast saadud juurviljad

	2013/ kg	2014/ kg	2015/ kg	2016/kg
Salat	515,5	281,9	431,2	526,5
Seller/ petersell	325,2	169	145,5	286
Suvikõrvits	787,7	1532	923	908
Nuikapsas	190	0	0	0
Porro	0	0	4,5	60
Roheline hernes	0	0	0	72

Kapsas	853	280,5	220	92,5
Mesi	0	0	0	20
Kartul	0	0	0	115
Till	6,65	26,7	51,3	38,5
Meliss	0	31	0	0
Maasikas	0	0	0	5,5
Harilik leesputk	0	0	0	149
Tomat	0	47,8	135,9	34,5
Kurk	0	1,2	64	55
Uba	0	7,5	0	2
Valge redis	105,15	8	0	40
Lillkapsas	0	7,9	8,2	7,5
Kaalikas	0	0	0	53
Mustrõigas	0	0	0	15
Spinat	0	0	0	12
Porgand	13	12	64,3	57,5
Oblikas	0	0	4	0
Peet	0	0	0	22
Mais + lehed/varred	0	0	20	9,9 + 75
Kõrvits	333	862	730	561,5
Rabarber	102,8	39,5	0	7
KOKKU	3232	3307	2801,9	3224,9

5.2.2 2016 aastal:

- saadi annetuseks eraisikutelt ja ettevõtelt suures koguses kartulit ja kõrvitsat;
- lapsed (kooli ja lasteaia) on toonud tammetõrusid, mida on kasutatud insektaariumi vajaduseks;
- augustis, septembris ja oktoobris tõid inimesed tasuta õunu;
- Signe Kalgan koostöös transpordifirma DPD Eesti AS-ga varusid 6 tonni kõrvitsaid, oktoobrikuus korraldati "Kõrvitsapidu".

TULEMUS:

* kokku kaunistati loomaaiatöötajate ja vabatahtlike poolt 28. oktoobri õhtupoolikul 50 kõrvitsat;

* loomaia külastajate arv kõrvitsapeol oli 1738 inimest. Võrdluseks: pühapäeval, 30 oktoobril käis loomaias 480 inimest;

* tasuta transpordiga saabunud kõrvitsate kogukaal umbes 6000 kilo. Sellele omakorda lisandub ca 2-3 tonni otse loomaaeda toodud ja loomaias kasvatatud kõrvitsaid/suvikõrvitsaid.

Kõrvitsaid saadeti kõige enam Harjumaalt, seejärel Jõgevamaalt ja Järvamaalt.

Aasta jooksul tehti heinaküüni põranda remont, osteti uued põrandakaalud ning alustati uue arvutiprogrammi käivitamist. Üleminek uuele söödaprogrammile on planeeritud 2017. aasta II kvartalsisse.

6. ZOO-OSAKONDADE TEGEVUS

6.1 Kollektsioon

Kollektsioon püsis stabiilne ja erilisi muutusi pole toimunud.

Põhjalikke andmeid kollektsiooni kohta sisaldab ARKSi aruanne (vt lõpus).

Loomi saadeti Austriasse, Läti, Leetu, Tšehhi, Saksamaale, Venemaale, Poola, Inglismaale, Soome ja Iisraeli.

Tallinna loomaaeda toodi loomi Leedust, Lätist, Poolast, Soomest ja Inglismaalt.

Tähtsamad loomade ümberpaigutused olid: 0.1 Habekotkas *Gypaetus barbatus* saatmine Austriasse, 1.1 Amuuri leopardide *Panthera pardus orientalis* saatmine Inglismaale ja Venemaale ning 1.0 Amuuri leopardi toomine Inglismaalt.

Zoo-osakondades peeti ligi 60 rahvusvahelistesse programmidesse (EEP, ESB, INTSB) kuuluvat liiki. Nende liikide kohta anti päringute laekumisel informatsiooni vastavate programmide koordinaatoritele ja suguregistrupidajatele.

Erilist tähelepanu 2016. aastal pöörati järgmistele EEP liikidele:

- Habekotkas *Gypaetus barbatus* (EEP). Seisuga 31.12.2016 oli loomaaia kollektsioonis 1.1.0.
- Merikotkas *Haliaeetus albicilla* (EEP). Seisuga 31.12.2016 – 3.3.0.
- Hiidmerikotkas *Haliaeetus pelagicus* (ESB, EARAZA). Seisuga 31.12.2016 – 3.5.2.
- Must raisakotkas *Aegypius monachus* (EEP) – 31.12.2016 – 3.5.0.
- Raipekotkas *Neophron percnopterus percnopterus* (EEP) – 31.12.2016 – 1.1.0.
- Kaeluskotkas *Gyps fulvus* (EEP). Seisuga 31.12.2016 – 2.2.0.
- Argusfaasan *Argusianus argus* (ESB). Seisuga 31.12.2016 – 3.5.0.
- Siberi valgekurg *Grus leucogeranus* (EEP). 2016. aastal üleskasvatud 1 tibu osutus emaseks. Seisuga 31.12.2016 – 6.3.0.
- Lakkhunt *Chrysocyon brachyurus* (EEP). Seisuga 31.12.2016 – 1.1.0.
- Jääkaru *Ursus maritimus*. 26.11.2016 sündis 0.0.2. Seisuga 31.12.2016 – 1.2.1.
- Amuuri leopard *Panthera pardus orientalis* (EEP). Seisuga 31.12.2016 – 1.2.0.
- Amuuri tiiger *Panthera tigris altaica*. Seisuga 31.12.2016 – 1.1.0.
- Lumeleopard *Uncia uncia* (EEP). Saadi 0.2 lepingu alusel Klaipeda loomaaed. Seisuga 31.12.2016 – 1.2.0.
- Kulaan *Equus hemionus kulan* (EEP). Seisuga 31.12.2016 – 4.12.0.
- Ida-Aafrika teravmökk-ninasarvik *Diceros bicornis michaeli*. Seisuga 31.12.2016 – 1.1.0.
- Aafrika jõesiga *Potamochoerus porcus pictus* (EEP). Seisuga 31.12.2016 – 2.4.0.
- Tüügassiga *Phacochoerus africanus* (ESB). Seisuga 31.12.2016 – 3.4.0.
- Buhhaara hirv *Cervus elaphus bactrianus* (ESB). Seisuga 31.12.2015 – 1.13.0.
- Euroopa piison *Bison bonasus* (EEP). 2015. aastal sündis 1.2. Seisuga 31.12.2016 – 4.7.0.
- Gaur *Bos frontalis gaurus* (EEP). 2016 aastal sündis 0.1. Seisuga 31.12.2016 – 1.3.0.

- Takiin *Budorcas taxicolor taxicolor* 2016. aastal poegisid mõlemad emased – 1.1 talle. Seisuga 31.12.2016 – 2.5.0.
- Muskusveis *Ovibos moschatus wardi* 2016 aastal sündis 1.1. Seisuga 31.12.2016- 2.4.
- Sinilammas *Pseudois nayaur szechuanensis* (ESB). Aasta jooksul sündis 34 talle. Seisuga 31.12.2016 – 31.51.0.
- Keerdsarvkiits *Capra falconeri heptneri* (ESB, EARAZA). Seisuga 31.12.2016 – 6.22.0.
- Dagestani tuur *Capra cylindricornis* (ESB, EARAZA). Seisuga 31.12.2015 – 16.42.0.
- Kubani tuur *Capra caucasica* (ESB). Seisuga 31.12.2015 – 17.15.0.
- Nuubia kaljukits *Capra nubiana* (ESB). 2016. aastal sündis 1.3. Seisuga 31.12.2016 – 4.6.0.

6.2 I zoo-osakond

Osakonnas peetavatelt loomadelt saadi järglasi 26lt põhikollektsiooni liigilt.

Traditsiooniliselt edukas oli sõraliste ja kabjaliste sigimine. Saadi järglasi paljudelt haruldastelt ja EEP/ESB liikidelt. Erilist tähelepanu väärrib jääkaru ja gauri paljunemine.

Osakonnas kasvatatud söödaloomadest oli kasutatud söötmiseks oma osakonnas ja anti teistesse osakondadesse: selgrootuid – 157290, närilisi – 25189. Söödaks kasutati 943,3 kg liha, kõik surnult sündinud ja prakeeritud talled. Putukaid anti II zoo-osakonda kahepaiksete, lindude, marmosettide ja tamariinide söötmiseks.

Parandati pidamistingimusi ja kujundati ekspositsioone:

- Juuli kuus alustati „Polaariumi“ I järgu ehitamist. Seoses sellega tuli ümberpaigutada miilude kari ja vähendada nende kasutuses olevat aedikut.
- Jätkus töö alpinaariumis, sisustati ja kohandati loomade vajadustele eraldusaedikuid;
- Vahetati ja toodi pinnast mitmesse sõraliste ja kabjaliste aedikusse (euroopa ja ameerika piison, jakid, kulaanid jne).
- Alustati kaamelite katusealuse ehitust.

6.3 II zoo-osakond

Seisuga 31.12.2016 peeti osakonnas 10 liiki imetajaid, 118 liiki linde, 129 liiki kalu, 17 liiki kahepaikseid, 26 liiki roomajaid ja 30 liiki selgrootuid.

Lindude sigimine oli rahuldav. Haruldastelt ja EEP/ESB programmidega hõlmatud liikidelt saadi järglasi järgmistelt: habekotkas, kaljukotkas, siberi valgekurg. Tehti koostööd habekotka EEPga. 0.1 Habekotkas *Gypaetus barbatus* saadeti Austriasse Heringsee kasvandusse. Edukalt sigisid kanaliste ja veelindude liigid. Samuti sigis mitmeid liike kahepaikseid ja kalu.

2016. aastal saabunud uued loomaliigid: *Rollulus rouloul*, *Daceo novoeguineae*, *Triaenodon obesus* ning mitmed kalaliigid.

Parandati pidamistingimusi ja kujundati ekspositsioone:

- Remonditi 4 kakkude puuri;
- Väikeses troopikamajas ehitati ümber 5 mereakvaariumi, asemele planeeritud 2 suurt akvaariumi taimega;
- Osakonna töötajad tegelesid regulaarselt puuride sisustamise ja haljastamisega;
- Osaleti taimede hooldamisel troopikamaja siseekspositsioonides ja hoone ümbruses.

7. KÜLASTAJATE TOITLUSTAMINE

Toitlustusosakond asutati 2014. aastal Tallinna loomaaia külastajate ja personali toitlustamiseks.

Territooriumil on 6 söögikohta, millest 3 on kohvikud: Illu, Tiigri ja Mõmmu. Lisaks kohvikutele on loomaaia territooriumil veel 3 väiksemat söögikohta: Hülge-, Platvormi- ja Piisonikiosk.

2015. aastal oli lisaks eelmainitutele Väravakiosk, mis asus põhjavärvate juures. Jääkaru maja ehitamisega seoses müügikoht likvideeriti.

Kohvikutes pakutakse kuumi ja külmi jooke, suppe, praade, salateid, magustoite, pagaritooteid ja jäätist. Kioskites pakutakse erinevaid jooke, jäätist, pirukaid ja paniinisid.

Söögikohad olid avatud:

Illu kohvik	01.02. – 03.10.2016
Mõmmu kohvik	01.01. – 31.12.2016
Tiigri kohvik	01.05. – 31.08.2016
Hülge kiosk	01.06. – 31.08.2016
Platvorm	01.06. – 31.08.2016 (hea ilmaga)
Piisonikiosk	01.06. – 31.08.2016

Aastal 2016 oli toitlustuse omatulu 433 453 eurot, sellest 7% moodustas *cateringi* tulu.

2016. aastal viidi läbi 119 *cateringi*-üritust, teenindati 4 613 inimest.

Töötajate kogus on hooaja- ning vajaduspõhine. Põhikohaga töötab toitlustusosakonnas 6 inimest, nende seas osakonnajuhataja, osakonnajuhataja asetäitja, teenindaja, koka abiline ning 2 kokka.

8. SISEVALVETEGEVUS

Tallinna Loomaaia sisevalveosakond on tänaseks täielikult komplekteeritud ja tagab avaliku korra ning kolleksiooni ja muu vara kaitse ööpäevase patrullimise, kontrolli tehniliste valveseadmete üle, pideva kontrollrežiimi pääslates, kontrolli ja igakülgse abi ürituste korraldajatele ning muude struktuursete allüksuste vastavate töötajate viivitamatu informeerimise töövälisel ajal avastatud lohakustest ja tehnilistest riketest.

Patrullimise efektiivsuse tõstmiseks on 2015. a loomaaia territooriumile paigaldatud elektroonilised kontrollpunktid, mis võimaldavad ka töövälisel ajal toimuvaid patrulle kontrollida. Nüüd juba kaheaastane kogemus lubab väita, et süsteem on tõhustanud kordnike tööd ja kontrolli kogu territooriumil. Perimeetri kontrolli parandamiseks soetati 2016. a jaanuaris ATV. ATV läbisõit 2016. a jooksul oli 4226 km ja bensiini kulu 636 liitrit.

Patrullimise tulemusena:

- peeti kinni 13 loomaaia territooriumil avalikku korda rikkunud isikut (alkoholijoove).

8.1 Loomaaias toimunud massiürituste käigus vanematest hälbinud lapsi otsiti üles ja viidi vanematega kokku 6 (2015.a – 15) juhul ning 25 korral tagastati külastajatele nendelt kaotsi läinud mobiiltelefone, fotoaparaate, raha, dokumente, rõivaid, autovõtmeid jm isiklikku vara. Laste eksimise arv tingib vajaduse kaaluda võimalust territooriumil välja ehitada üldine väljuhäälna teavitussüsteem. Süsteem on vajalik kõrgendatud ohuriski tõttu ka muu operatiivinfo üheaegselt levitamiseks kogu loomaaia territooriumil.

8.2 Koostöös lepinguliste partneritega jätkati rahaliste võimaluste piires valve- ja seiresüsteemide täiustamist ja uuendamist. Kontrolliti olukorda hoonetes ja rajatistes, kust tuli põhjendamatuid häiresignaale, millest paljud osutusid süsteemide amortiseerumisest tingitud häireteks. Tulevikus peab pöörama tähelepanu hooajaliste töötajate koolitusele ja kohusetunde tõstmisele, kuna toitlustuspunktidest tulnud põhjendamatuid häireid oli lubamatult palju:

- tuletõrje	138
- valve	89
- ukсед-aknad	33

8.3 Läänevärava parklas Ehitajate tee 124 on kokku 170 parkimiskohta külastajatele, mis on parkimistulu toonud:

- Loomaaiakülastaja soodushinnaga parkimisvõimalust kasutati suvehooaja jooksul kokku 27 025 korda (2015. aastal 22 163 korda).
- Püsiparkimistulu kokku saadi 45 856 eurot (2015. aastal 47 239 eurot).

8.4 Telgilaenust, mille puhul sisevalveosakonna ülesandeks on telgi operatiivne paigaldamine tellitud paika ja õigeaegne demontaaž, kasutati 29 korral.

9. AIANDUSLIK JA HEAKORRAALANE TEGEVUS

- Organiseeriti haljastustööde teostamist Rahvusvahelise EstYes organisatsiooni 16 vabatahtlikule kokku 640 tundi.
- Korraldati põhitööst vabal ajal vabatahtlike abiliste töö 85 inimesele kokku 255 tundi.
- Organiseeriti heakorra ja haljastustööd kahele Õpilasmaleva rühmale kokku 1200 tundi.
- Osakond on õppepraktikabaasiks Tallinna Kopli Ametikooli aianduse eriala õpilastele ja 2016. a võimaldati ettevõttepraktikale 3-le aianduse eriala õpilasele (haljastuse, puuvilja- ja köögiviljakasvatuse osas), 480 tundi.
- Võimaldati õppepraktika ühele Rärna Aianduskooli praktikandile 80 tundi. Kokku töötunde 2655.
- Rajati mesilaste ekspositsiooni. Majade sise- ja välisviimistlus, piirdeaiad ja taimepeenrad. Mesilast läks söödakööki 20 kg mett. 2016. a otsekulusid mesilal ei olnud, sest loomaaeda toetas Eesti Kutseliste Mesinike Liit.
- Valmistati ette territoorium Naaritsate paljunduskeskuse ehituse alustamiseks.

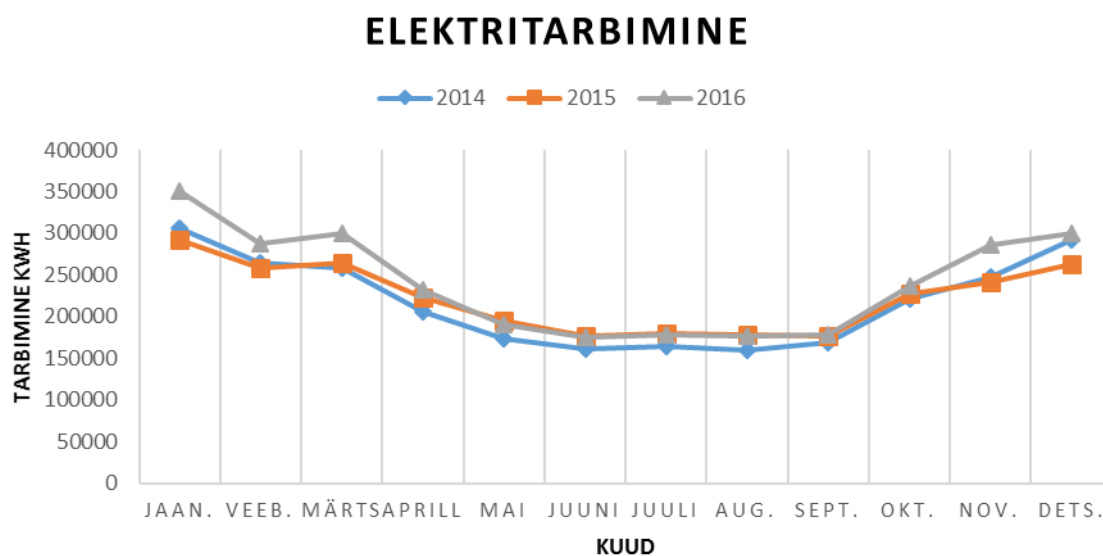
- Jätkati pinnasetöödega alpinaariumi ja elevantide aedikute vaheline alal.
- Kuusnurga nõlvataide ja tasandus.
- Istutati territooriumile 2000 kurereha.
- Seitsmel korral likvideeriti suuremahulisi tormimurde aedikutes ja metsakorralduskavaga haaratud aladel.
- Osakond osales aktiivselt ja sisuliselt Vivacolori värvipäeva läbiviimisel.
- Värviti koos vabatahtlikega laoplatsi aed.
- Hooldati tavapärasest haljastust ja järjekordselt ilmestati suveperioodiks ekspositsioonidega piirnevaid alasid troopiliste taimedega.
- Praktikantide koolituseks rajatud tarbeaiast saadeti söödakööki 3200 kg köögivilja. Insektaarium toimis stabiilselt ja varustas väikeseid küünisahve elustoiduga.

10. HOOLDUSALANE TEGEVUS

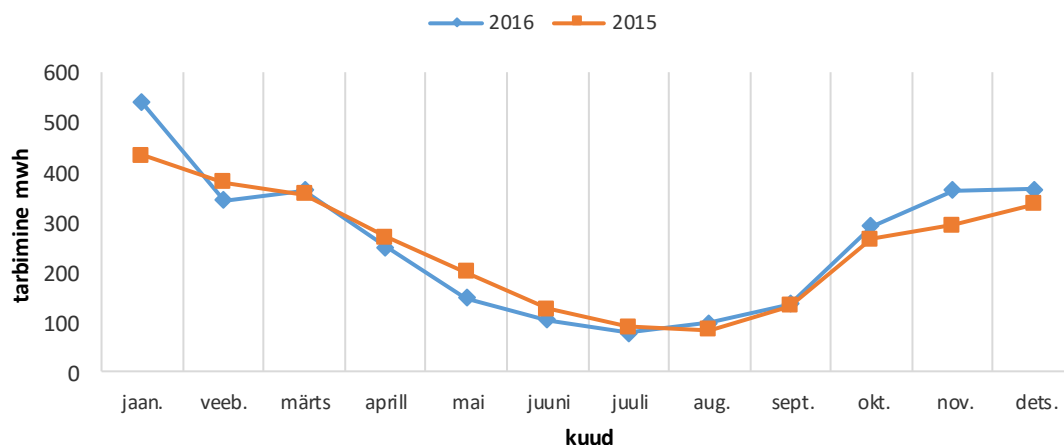
Tabel 15. Energiavarustus

	2014	2015	2016	
Elekter	2624 tuh kWh	2676 tuh kWh	2891 tuh.kWh	+ 8,03 %
Küte	3349 MWh	2974,95 MWh	3096,095 Mwh	+ 4,07 %

Joonis 6. Elektri- ning soojusenergia tarbimine.

soojusenergia tarbimine

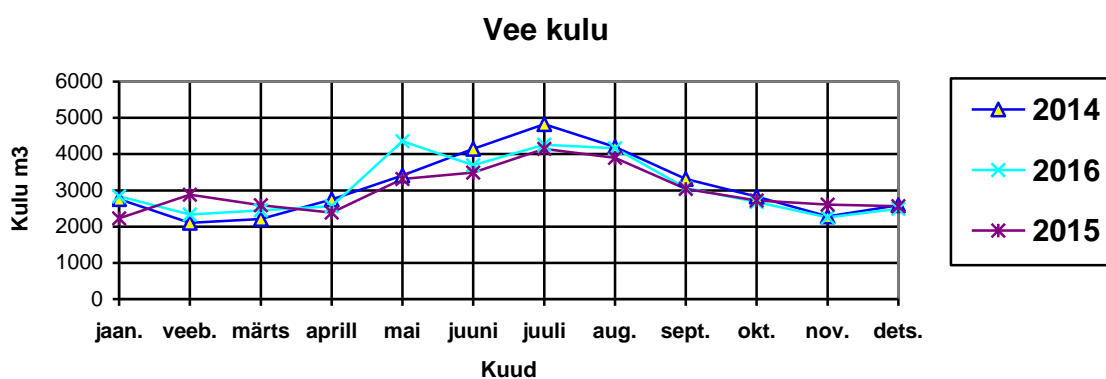

Tabel 16. Veevarustus

	2014	2015	2016	
Vesi linnavõrgust	37,4 tuh m ³	34,8 tuh m ³	37,2 tuh m ³	+ 6,89 %
Vesi oma puurkaevudest	44,7 tuh m ³	35,7 tuh m ³	36,7 tuh m ³	+ 4,20 %

Elektrienergia tarbimine suurenes 8,03 % võrreldes 2015. aastaga (Joonis 6. Elektri- ning soojusenergia tarbimine). Sooja tarbimine suurenes 4,07 % võrreldes 2015. aastaga. Linnavõrgust vee tarbimine suurenes 6,89 % võrreldes 2015. a. Vee tarbimine oma puurkaevudest suurenes 4,20 % võrreldes 2015. a (Joonis 7. Vee kulu)

Joonis 7. Vee kulu

Avariid magistraalvõrkudes:

- veebruar 2016 guanako aedikus lõhkenud toru tüki asendamine;
- veebruar 2016 sise-aasia veetorul kolmik läbi roostetanud;
- mai 2016 guanako aedikus, lõhkenud toru maja all, veetrass väljavahetatud.

10.1 Lisaks hooldusele teostati suuremaid jooksva remondi töid järgmistel objektidel:

- Soojalembeste sõraliste majal kahe vaateplatvormi renoveerimine;
- Paldiski mnt asuvate reklaamaluste torude puhastamine, värvimine ja uute reklaampiltide paigaldamine;
- Ninasarviku aedikus saviaugule betoonist põhja valamine;
- Vivaariumi juures küüliku puuridele tänavakivist aluse tegemine;
- Palkmaja ümberpaigaldamine koos uue vundamendi tegemisega;
- Elevandi vaateplatvormi trepiastmete renoveerimine.

Teiste osakondade poolt esitati aasta jooksul ühtekokku 653 tellimust väiksematele remonttöödele ja 585 töetellimust elektrikutele.

10.2 Väiksemahulise toodangu valmistamine puidu- ja metallitöökojas:

söödaaluseid	8 tk
transpordipuure	19 tk
tsinkplekist kühvleid	26 tk
pesakaste	2 tk

10.3 Loomaaia transpordivahenditele ja mehhanismidele ühtekokku aasta jooksul kulunud kütus:

diiselkütust	26 159,77 liitrit
benssiini	2 381,54 liitrit

Tabel 17. Heakorrasakonnas mehhanismidele ja seadmetele kasutatud kütus:

	läbisõit/ km	diisel/ liitrit	benssiin/ liitrit
IVECO 199 BFK		1831,13	
KOMATSU 7192TE		3959,32	
MAN 826 MLP	18 987	4669,99	
VW Caddy 960 VWA	4 665	399,44	
mehhanismid, seadmed		2595,79	761,02
Kokku		13455,67	761,02

Tabel 18. Hooldusosakonnas, sisevalveosakonnas ja zoo-osakondades kasutatud kütus (sh kaubik, veoauto, mehhanismid ja seadmed):

	läbisõit/ km	diisel/ liitrit	benssiin/ liitrit
Mercedes Benz 485ATM	29 702	4 287	
veoauto MAN-TGL 234BFJ	22405	5 437,10	
KOMATSU 6265EK		1 120	
ATV	4 997		636,04
mehhanismid, seadmed		1 240	264,08
zoo-osakondades		620	720,40
Kokku		12 704,10	1 620,52

Loomaaia transpordivahendeid hooldatud ja remonditud summas 19 615,72 eurot.

10.4 Väljaspoolt loomaaeda tellitud transpordivahendeid ja mehhanisme kasutati 117,6 tunni ulatuses, millest

tõstukit	19,8 tundi
kallurit	33,0 tundi
hüdrokraanat	6,0 tundi
kraanat	9,3 tundi
upitajat	19,0 tundi
ekskavaatorit	30,5 tundi

10.5 Tarniti järgmistes kogustes materjale:

betonsegu	4,40 m ³
liiva	291,00 tonni
sõelatud kruusa	226,25 tonni
killustikku	280,00 tonni
kiviliiva	24,00 tonni
jämedat kooremultši	15,00 m ³

Tabel 19. Oma tööjõuga kohale toimetatud ja käsitsi maha laaditud materjal ja sööt:

	2015	2016
rohu haljasmass	145 500 kg	106 100 kg
hein	271 260 lg	285 970 kg
saepuru	2 453 kt	3 422 kt
söödaoksad	835 koormat	905 koormat
kuivsööt, jõusööt	217 475,4 kg	218 235,52 kg

10.6 Jäätmekäitlus

Loomaaiale mittevajalik puitmaterjal ja kasutatud oksad veeti oma transpordiga firmasse Slops – 55, 54 tonni. Eesti Jäätmeringlus OÜ saadeti 9 tonni ja RagnSells jäätmejaama 0,58 tonni. Utiliseeriti musta ja värvilise metalli jäätmeid 2,98 tonni ja ohtlikke jäätmeid 0,15 tonni.

Piknikuplatsil tagati teisaldatavate käimlate toimimine ja tühjendamine kogu suvehooaja jooksul.